

Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap "Niftarlake" 1980

<https://hdl.handle.net/1874/9595>

JAARBOEKJE 1980

VAN HET
OUDHEIDKUNDIG
GENOOTSCHAP

'NIFTARLAKE'

Erelid Mr Dr N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello, Loenen a/d Vecht

Bestuur Drs E. Munnig Schmidt, voorzitter
Nieuwerhoek, Loenen a/d Vecht (02943) 1280

Mevrouw L. Kalkman-Klep, secretariaat
Oud Over 8, 3632 VD Loenen a/d Vecht (02943) 1221

H. C. M. Hoppenbrouwers, penningmeester
Baambrugge (02949) 1541
giro 513805

Mevrouw Mr M. A. Dukes-Greup, bibliothecaresse
Kasteel Oudaen, Breukelen (03462) 2627

Leden Mr Dr N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello
Mr J. H. van den Hoek Ostende
A. J. A. M. Lisman

*Redactie
voor 1981* Drs E. Munnig Schmidt
Nieuwerhoek, Loenen a/d Vecht (02943) 1280

Ledenlijst 1981

Abcoude

De Gemeente Abcoude
Drs J. Baalbergen
R. Bianchi
A. den Breejen
Drs D. G. Carasso
W. J. Engel
J. Enters
Mw. W. D. de Graaf-Vossensteijn
J. de Groot
Mr F. A. M. ten Herkel
J. Th. Kemme
N. L. Loeb
J. K. Lutikhuis
W. van ter Meij
J. J. Pabon Jr
P. v. d. Schaaf
H. Schoenmaker
J. B. Schreur
Mr J. W. F. M. Swinkels
B. A. H. M. Theunissen
W. C. C. Trouw
Mw. G. L. J. Uiterwaal-Völker
Mw. C. A. L. M. Vis-Völker
B. H. de Vries

Gemeentehuis, 1391 EL
Sandbergstraat 8, 1391 EL
Meerzicht 1, 1391 AR
Oldenhoff 35, 1391 VR
Dr Koomansstraat 21, 1391 XA
Angsteloord 5, 1391 EB
Aasdomstraat 1, 1391 CR
Meerweg 19, 1391 HG
Gein Noord 24, 1391 GZ
Gein Noord 32, 1391 HA
Sandbergstraat 7, 1391 EJ
Molenweg 16, 1391 CG
't Marktveld 19, 1391 BZ
Zilver schoon 107, 1391 XS
D. van Troostwijkstraat 51, 1391 ER
Burg. de Beaufortlaan 2, 1391 CK
F. Postlaan 5, 1391 AV
Jan Terlouwstraat 4, 1391 TT
Gein Zuid 7, 1391 GT
Reyer Speijstraat 10, 1391 GA
Torenlaan 32, 1391 AM
Kerkplein 14, 1391 GJ
Stationsstraat 54, 1391 GR
Sandbergstraat 4, 1391 EL

Alkmaar

Mr Dr J. Belonje

Nassaulaan 39, 1815 GJ

Amersfoort

Oudh. Ver. Flehite
K. A. Vis

Westsingel 50, 3811 BC
Korte Gracht 18, 3811 KH

Amstelveen

J. W. N. van Achterbergh Jr
H. Raadschelders-Wennink
Mw. H. Vlot-van Lonkhuyzen

Amsterdamseweg 270, 1182 HN
Eline Verestraat 38, 1183 KZ
Ferd. Bolweg 89, 1181 XC

Amsterdam

Gemeente Archief
Mw. J. H. Greup-Nicolai
Mr J. H. v. d. Hoek Ostende

Amsteldijk 67, 1074 HZ
de Boelelaan 267, 1082 RC
B. Wieringerstraat 22, 1013 EB

D. Hoen	Amstelveenseweg 1056, 1081 JV
Mej. D. Hoogstins	Bickersgracht 14 hs, 1013 LE
Kon. Ac. van Wetenschappen	Keizersgracht 569/571, 1017 DR
Mr P. M. van der Laan	Keizersgracht 443, 1017 DJ
K. F. van Leuven	Minervalaan 71-II, 1077 NS
P. J. Meertens Instituut	Keizersgracht 569/571, 1017 DR
Mw. E. G. Pannevis-Lammerts van Buuren	Minervalaan 84-I, 1077 PK
W. A. C. Reesink	Koninginneweg 40, 1075 CZ
H. Renes	Werengouw 25 (Nieuwendam) 1024 NL
J. R. Ritman	Bloemgracht 19 hs, 1016 KB
Mr W. Siewertsz van Reesema	Keizersgracht 353, 1016 EJ
Universiteitsbibliotheek	Singel 425, 1012 WP
Mw. W. J. C. van Veen-Coenen	Minervaplein 2, 1077 TN
Jhr S. G. van Weede	J. van Goyenkade 27-I, 1075 HS
Mw A. C. van Wijk	Westlandgracht 225-II, 1059 TP
J. Zwaan	Lijzijde 45, 1034 KN

Ankeveen

B. A. Ph. Baron van Harinxma Thoe Slooten 'Berkenrode', Dorpsweg 80

Arnhem

Rijksinstituut van Natuurbeheer Kempenbergerweg 11, 6816 RM

Baambrugge

H. F. Anger	Pr. Beatrixstraat 13, 1396 KD
Drs F. A. Eekels	Rijksstraatweg 119, 1396 JJ
H. Hoogenhout	Zand en Jaagpad 30, 1396 JB
H. C. M. Hoppenbrouwers	'Kromwijk', Zand en Jaagpad 5, 1396 JA
Prof. Dr J. Koekebakker	Kleiweg 52a, 1396 HX
Mw. Mr M. de Koning	Binnenweg 10, 1396 KM
Mej. E. van der Lee	Rijksstraatweg 113, 1396 JH
Mw. Drs A. Lugt	'Geinwijk', Rijksstraatweg 91 1396 JG
Mw. A. H. Mebus-Riechelman	B. Straalmanstraat 1, 1396 JR
C. Oskam	Rijksstraatweg 125, 1396 JJ
A. J. Slaman	'Middelvaart', Rijksstraatweg 103, 1396 JH
A. W. Steenhof	Pr. Joh. Frisostraat 46, 1396 KB
P. C. Versloot	'Postwijk', Rijksstraatweg 39, 1396 JD
C. van Vloten	Rijksstraatweg 133, 1396 JJ
J. H. van Walbeek	Rijksstraatweg 20, 1396 JM

Baarn

Jhr Mr C. Dedel	Wilhelminalaan 6, 3743 DC
E. Vaandering	Hertog Hendriklaan 3b, 3743 DL
J. van Vliet	Javalaan 30, 3742 CP

Barneveld

M. Snijder

Thorbeckelaan 11, 3771 EA

Bennebroek

G. M. de Heer

Bennebroekerdreef 49, 2121 CM

De Bilt

H. C. de Wit

Dorpsstraat 126, 3732 HL

Bilthoven

P. H. Bogaard

Ir U. Twijnstra

Bosuillaan 111, 3722 XH

Rubenslaan 20, 3723 BP

Blaricum

Mw. J. G. Siewertsz van Reesema

Langeweg 5, 1261 EL

Boertange

J. G. Koeman

Oude Wallen 1, 1504 CA

Boxmeer

Ir J. J. Smorenborg

Bocstraat 27, 5831 GV

Breukelen

Notaris T. C. Akkerman

J. Bakker

Mw. Mr L. G. Baud

Ds F. J. ter Beek

Drs R. J. Benders

Vereniging voor Bitumineuze Werken

C. Blom

N. C. Bosman

J. de Bruin

J. W. de Bruyn Kops

P. J. Burggraaf

Drs N. W. Caro

H. Th. Colenbrander

C. H. Cozijnsen

Jac. van Dam

W. Dobber

Dr M. N. G. Dukes

Mw. M. A. Dukes-Greup

K. Fiolet

B. Fritzsche

M. Fruithof-Matthes

P. Funken

R. T. v. d. Geer

D. W. Gerwig

Drs A. Gevers

A. v. d. Grift

Rijksstraatweg 43, 3621 BH

Griiftenstein 2, 3621 XK

Kerkplein 16, 3621 BA

G. van Nijenroderstraat 26, 3621 GK

Straatweg 200, 3621 BX

Rijksstraatweg 68, 3621 BR

Straatweg 85, 3621 BJ

J. E. Boutstraat 3, 3621 CH

Brugstraat 20, 3621 AH

Zandpad 61, 3621 NG

Straatweg 84, 3621 BS

Rijksstraatweg 49, 3621 BH

't Heycop 508, 3621 WJ

Niftarlakestraat 7, 3621 GT

Orttswarande 55, 3621 XN

Zandpad 27, 3621 ND

'Oudaen', Zandpad 80, 3621 NG

'Oudaen', Zandpad 80, 3621 NG

Zonswaerd 16, 3621 WR

Vrijheidslaan 23, 3621 HM

Scheendijk 5, 3621 VB

Oud Aa 41, 3621 LA

Nassauplein 1, 3621 EA

Dannestraat 33, 3621 AE

Linnaeusdreef 26, 3621 XW

Rijksstraatweg 183, 3621 BM

Mw. Mr E. A. Haars
Drs H. C. J. Hendriks
D. Hendrikse
Drs J. W. M. Heslenfeld
R. J. Hofman
A. H. R. Hoogezand
S. Jonker
G. C. van Kleef
Mej. C. Knulst
J. F. B. Kraan
M. van Kralingen Jr
Mw. A. J. E. Lempke-Cramer
H. K. Lenstra
Ir H. F. Mertens
J. Molenkamp
Mw. M. C. Molenkamp-Korver
R. W. C. Molenkamp

J. van Muiswinkel
R. W. L. Mijnsen
Openbare Bibliotheek
Prof. Dr Ir R. Plomp

J. H. Posthumus
Jhr Mr L. A. Quarles van Ufford
H. J. Schröder
P. B. A. Smits
Mw. A. J. Stilting
Mw. F. Verhagen
Mr J. Vermeulen
J. Verweij
A. de Wijs
Drs H.A. van Zwieten

Breukeleveen

C. Aarnoudse
L. Geel
Dr J. F. W. Nuboer
Ir J. J. Siepman van den Berg
Dr P. J. Sinninghe Damsté

Brugge, 8000 België

Jhr P. H. A. Martini Buijs

Cothen

Mr C. Th. E. Graaf van Lynden
van Sandenburg

Kerkplein 16, 3621 BA
Julianastraat 25, 3621 EG
Linnaeusdreef 24, 3621 XW
Zandpad 83, 3621 NG
Zandpad 83, 3621 NG
Zandpad 87, 3621 NG
Zandpad 86, 3621 NG
Beatrixstraat 7, 3621 ET
G. van Doornikstraat 8, 3621 HZ
Vrijheidslaan 14, 3621 HH
Herenstraat 4, 3621 AR
'Vechtlust', Zandpad 3, 3621 NC
Zandpad 94, 3621 NH
Rijksstraatweg 236, 3621 BZ
Rijksstraatweg 204, 3621 BX
Straatweg 179, 3621 BM
'Vecht en Dam', Dannegracht 16,
3621 AA
Eendrachtlaan 71, 3621 DE
Rijksstraatweg 76, 3621 BR
Stationsweg 3, 3621 LJ
'Vechtvlief', Rijksstraatweg 220,
3621 BZ
Zandpad 125, 3621 NJ
'Gunterstein', Zandpad 48, 3621 NE
Straatweg 120, 3621 BV
Rijksstraatweg 101, 3621 BK
Laan van Gunterstein 3, 3621 VA
Straatweg 74, 3621 BR
Brouwerij 1, 3621 AD
Mecklenburgstraat 6, 3621 GP
G. van Doornikstraat 121, 3621 HX
Beereveld 14, 3621 GW

Herenweg 60, 3625 AH
Herenweg 52, 3625 AG
Herenweg 59, 3625 AC
Herenweg 125, 3625 AD
Herenweg 89, 3625 AC

Nieuwe Gentweg 53

Kasteel Sandenburg

Doorn

Ir H. J. Doude van Troostwijk
F. A. Groen
Mw. C. v. d. Stoop-Koekoek

Parklaan 40, 3941 RE
van Heemskerklaan 41, 3941 WD
van Galenlaan 12, 3941 VD

Dordrecht

Mw. A. W. de Jong-Vis

Wolwevershaven 11, 3311 AV

Driebergen

J. M. Castelein

W. van Abcoudelaan 88, 3971 AC

Eindhoven

Ir I. V. Bruza

Orpheuslaan 53, 5631 KK

Giekerk

T. H. de Boer

Simke Kloostermanstr. 116, 9061 BD

's-Graveland

Mr H. L. Houthoff

'Trompenburgh', Zuidereind 43,
1243 KK

C. Kortenoever
B. H. A. Oosterbroek

Leeuwenlaan 48, 1243 KB
Noord Einde 178, 1243 JP

Den Haag

Mr J. A. Alleman
J. P. Bak
Kon. Bibliotheek
Rijksbur. v. Kunsth. Doc.
Mw. W. L. van Velsen-Metzelaar
J. C. Woestenburg

Wassenaarseweg 90, 2597 CZ
Koninginnegracht 96d, 2514 AK
Lange Voorhout 34, 2514 EE
Korte Vijverberg 7, 2513 AB
Bankastraat 111, 2585 EK
Hoge Nieuwstraat 28a, 2514 EL

Haarlem

M. P. Goeneé
J. Vor der Hake

Omvalspoort 11, 2011 EK
Gasthuissingel 38 rood, 2012 DP

Haarzuilens

L. J. Huisinga
N. van Royen

Ockhuizenweg 20, 3455 RW
Ockhuizenweg 16a, 3455 RW

Heemstede

J. P. Schmal jr

Bartoklaan 95, 2102 ZH

Hilversum

J. G. Alleman
Mw. M. Coops-Klep
Mw. M. Langelaar
T. W. Ploeg
J. de Ronde
H. D. Scheltema

Trompenbergerweg 2b, 1217 BE
Beijerincklaan 8, 1222 TH
Grasmeent 67, 1218 AE
Oude Amersfoortseweg 44, 1213 AE
Busken Huëtplein 16, 1215 AJ
Utrechtseweg 58a, 1213 TW

Dr W. J. Steyling
H. J. M. v. d. Wedden

Koninginneweg 18, 1217 KZ
's-Gravelandseweg 86 flat 35, 1217 EW

Huizen

Drs L. Aardenburg

'Oud Bussum', Flevoland 69,
1272 PC

J. F. Dudok van Heel
F. Renou

Valkeveenselaan 56a, 1272 ND
Nw. Bussumerweg 83a, 1272 CE

Kockengen

Dr J. A. van Dongen
De Gemeente Kockengen
Dr G. F. W. Hergreen
W. van Schaik
G. Versloot

Wagendijk 12, 3628 EP
Gemeentehuis, 3628
Godinweg 2, 3628 BA
Wagendijk 2, 3628 EP
Portengen 97, 3628 ED

Kortenhoef

Ver. Curtevenne
J. Daams
W. Spaan

Moleneind 32, 1241 NH
Zuidsingel 23, 1241 EH
Kortenh.dijk t/o NH Kerk, 1241 NA

Krimpen a/d IJssel

Mr J. H. Huizenga

Lansing 53, 2923 BC

Langbroek

F. B. Schotanus

Kasteel Lunenburg

Leiden

R. H. B. Meijboom, arts

Hooigracht 48, 2312 KV

Loenen a/d Vecht

Dr P. J. A. van den Akker
P. M. Bakker
J. W. Blok jr
E. E. C. Bon-Meyer
H. Bos
H. C. Bos
C. Dierdorp
J. Dopper
J. Drewes
Dr A. Dunning
A. J. van Dijk
H. C. Dijkma
J. A. Ehlhard
A. Gelderman
L. J. de Geus
C. L. Glastra van Loon
E. Harberink
P. M. Hiensch

Rijksstraatweg 79, 3632 AA
Wallenstein 66, 3632 WR
Vreelandseweg 4, 3632 EP
Dorpsstraat 10, 3632 AT
Dorpsstraat 77, 3632 AS
Hoflaan 5, 3632 BT
Keizer Ottolaan 30, 3632 BW
Oud Over 3, 3632 VA
Kerkstraat 8, 3632 EL
Dorpsstraat 82, 3632 AW
Oud Over 154, 3632 VH
Spinnerie 1/3, 3632 ET
Grutterstraat 12, 3632 EJ
Oud Over 39, 3632 VA
't Rond 13, 3632 BN
Rijksstraatweg 157, 3632 AC
Keizer Ottolaan 22, 3632 BW
Oud Over 170, 3632 VA

Mr Th. van Hilst
M. J. P. A. Graaf d'Hollosy
J. B. Kalkman
Mr Dr N. J. C. M. Kappelijne van de Coppello
Mw. Th. E. C. M. Kappelijne van de Coppello-
van Panhuys
K. Knol
Drs G. J. Koelemey
D. P. Koets
Mw. W. van Kralingen-Niekerk
Mw. H. Kusters-van Leusden
D. C. van Leeuwen Boomkamp
J. Leicher
J. v.d. Meulen
A. H. M. Mulder
Drs E. Munnig Schmidt

C. W. van Nie
A. J. A. C. Nootboom
M. J. B. Popma
J. Prins
Mw. Drs H. H. Pijzel-Dommissie
A. H. J. Risseeuw
Mw. M. M. Rothbarth
Mw. H. W. Schouwenaar
Mw. A. Schras
Mw. E. van Schijndel
J. P. Seijffert
L. H. Sondaar
R. E. Spee
J. C. Spekman
Mw. A. A. Steffens
Mej. A. G. Stolp
Jhr Mr J. P. E. Teding van Berkhout
Mw. G. Thijs-Mantel
B. Timmers
W. G. Tober
G. J. Uittenbos
F. E. Veenstra
Mw. E. Vesseur-Murck Jansen
Mw. J. Vor der Hake
S. G. de Vries, arts
Mr A. Vrij
A. Witmer
Prof. Dr H. C. Zanen

Grutterstraat 13, 3632 EJ
Mijndensedijk 20, 3632 NV
'Bij Dorp', Oud Over 8, 3632 VD
'Kalorama', Oud Over 59, 3632 VB
'Kalorama', Oud Over 59, 3632 VB

Graaf Janlaan 2, 3632 CB
't Rond 9, 3632 BN
Wallenstein 55, 3632 WP
Rijksstraatweg 130, 3632 AG
't Rond 1, 3632 BN
Oud Over 154a, 3632 VH
Oud Over 120, 3632 VG
Vreelandseweg 8, 3632 EP
Rijksstraatweg 153, 3632 AC
'Nieuwerhoek', Rijksstraatweg 78,
3632 AD
Driehovenlaan 38, 3632 BL
Oud Over 3, 3632 VA
Oud Over 48, 3632 VD
Oud Over 3, 3632 VA
Dorpsstraat 28, 3632 AT
Hoefijzer 56, 3632 WB
'Bosch en Vecht', Oud Over 5, 3632 VA
Wallenstein 5, 3632 WL
Torenstraat 1, 3632 EK
Oud Over 102, 3632 VG
van Lijndenlaan 10, 3632 BZ
'Oud Over', Oud Over 33a, 3632 VA
Vreelandseweg 1, 3632 EP
Weerestein 57, 3632 WX
Oud Over 41, 3632 VA
Oud Over 93, 3632 VC
Oud Over 1, 3632 VA
Rijksstraatweg 75, 3632 AA
Dorpsstraat 63, 3632 AS
Brugstraat 10, 3632 EH
Oud Over 88a, 3632 VE
Mijndensedijk 30, 3632 NV
Oud Over 3, 3632 VA
Rijksstraatweg 85, 3632 AA
Dorpsstraat 40, 3632 AV
't Rond 5, 3632 BN
Dorpsstraat 102d, 3632 AW
Vreelandseweg 23, 3632 ER

Loenersloot

Mw. M. van Erven Dorens-Vinke

'Valk en Heining', Rijksstraatweg
247, 3634 AN

Mw. M. S. Harms-van Estrik
Mr L. E. Kalff
Mw. M. F. M. Bsse van Nagell-Martini Buys
Mr G. H. Nubé
J. W.F. Straesser
Drs J. H. W. Veenstra
H. C. M. Vos

Loosdrecht

H. Aalberts
J. G. Boeschoten
Mr J. H. M. A. Doude van Troostwijk
J. P. Freese
Mej. E. Haselen
Mr C. H. F. Simons
J. M. L. Trouw
W. ter Veld

Maarn

Mr F. W. van Ketwich Verschuur

Maarssen

J. Agterberg
W. Beerman
J. H. W. van Bommel
B. O. van den Berg

J. W. L. Beijer, notaris
P. J. W. van Breukelen
J. E. Brinkhof
Drs S. W. G. de Clercq
Dr J. Cosijn
A. R. A. Croiset van Uchelen
Mw. M. van Dam-Smallenbroek
Drs D. Dekker
H. J. Dollekamp
H. J. van Droogenbroek
Gemeentehuis Maarssen
L. Heus
Mw. B. L. Heuschen-de Vos
G. van Heusden
Th. J. Hiemstra
Mw. J. H. M. Kamp-Schweers
Mw. E. Kampmeindert-v. d. Berg
P. van Kerkvoort
Drs W. J. H. van Kessel
G. K. van der Klis
S. Komdeur
Mej. A. M. Kooijman

P. N. Kruiswijkstraat 32, 3634 AZ
Binnenweg 28, 3634 AH
Kasteel Loenersloot, 3634 AL
Voorburgstraat 30, 3634 AW
Hollandstraat 19, 3634 AS
Rijksstraatweg 228, 3634 AN
Rijksstraatweg 141, 3634 AN

Rembrandtlaan 1, 1231 AR
Veendijk 1, 1231 PB
Nw. Loosdrechtsedijk 69, 1231 KN
Oud-Loosdrechtsedijk 247, 1231 LX
Nootweg 10, 1231 CT
Rading 4, 1231 KA
v. d. Helstlaan 5, 1231 AL
Nw. Loosdrechtsedijk 300, 1231 LJ

Raadhuislaan 10, 3951 CH

Breedstraat 6, 3603 BA
Schippersgracht 8, 3603 BC
Kuyperstraat 29, 3601 VE
'Bolenstein', Bolensteinseweg 1,
3603 CP
'Hazenburg', Binnenweg 60, 3603 AG
Schippersgracht 22, 3603 BC
Machinekade 6, 3601 AS
Straatweg 17, 3603 CV
Straatweg 17b, 3603 CV
van Houtenstraat 16, 3601 XJ
Langegracht 30, 3601 AJ
Zandpad 13, 3601 AN
J. Catsstraat 17, 3601 SJ
Rijksstraatweg 56, 3604 BC
Maarssen, 3601 GL
Klokjeslaan 22, 3601 HE
Klokjeslaan 16, 3601 HE
'Zuylenveld', Oud Zuilen, 3611 AJ
Langegracht 22, 3601 AH
Diependaalsedijk 52, 3601 GL
Langegracht 42, 3601 VC
Dr Plesmanlaan 350, 3601 DL
Langegracht 37, 3601 AJ
Diependaalsedijk 102, 3601 GN
Straatweg 156/158, 3603 CS
Bloemstede 483, 3608 XM

J. Kraayenhagen
R. Kuiper
Drs A. P. Messer
B. C. J. de Mol
Mr O. B. Okkinga
J. Plas
C. Plomp-Faber
P. J. C. Plomp
A. M. H. Pomerantz-Beks
R. Pos
H. J. Post
E. J. Rinsma
Dr A. van Rossum
Mw. A. Rost van Tonningen-Homburg
C. Saeys
Dr Th. E. E. van Schaik
Mw. A. W. Schuckink Kool
J. N. Servaas
Prof. H. J. L. Smeets
A. Th. Stigter
Stichting Openbare Bibliotheek
J. H. van Tongeren
B. Vermeulen
Y. Visser
A. v. d. Vlucht-de Groot
G. Vogel
C. de Vries
D. v. d. Wal
Mr Q. Waverijn
Mw. P. Westenburg-de Groot
B. G. Wiegeraad
B. v. d. Woude
P. Zöllner
W. Zuidervaart
Mw. S. L. Zuurdeeg-Katz
Mw. G. A. J. Zwaardemaker-Job
R. C. Zwaardemaker
W. Zweers

Maartensdijk

M. van den Berg

Maastricht

D. C. van Proosdij

Markelo

W. A. van Schaijck

De Meern

Jac. de Bruijn

Julianaweg 19, 3603 AP
Zandpad 8, 3601 AN
Kerkweg 9, 3603 CL
Herengracht 7, 3601 AL
Diependaalsedijk 54, 3601 GL
Straatweg 23, 3603 CV
van Houtenstraat 22, 3601 XH
Zandpad 40, 3601 NA
Schippergracht 11, 3603 BC
Dr Arienslaan 68, 3601 GC
Zandweg 45, 3601 AE
Talmastraat 18, 3601 XA
Zandpad 24, 3601 NA
Maarsseveensegrachtje 6, 3603 CL
Schippergracht 9, 3603 BC
Raadhuisstraat 18, 3603 AW
Wilhelminaweg 8, 3603 CR
Dr Plesmanlaan 292, 3601 DJ
Julianaweg 27, 3603 AP
Zandpad 4, 3601 AN
Postbus 1, 3600 AA
Duivenkamp 851, 3607 WG
'Huis ten Bosch', Zandweg 44, 3601 AE
Kuijperstraat 17, 3601 VE
Leeuwenhof 17, 3601 JS
Dr Arienslaan 126, 3601 GE
R. de Beerenbrouckstraat 18, 3601 CB
Postbus, 3600 AA
Kerkweg 25, 3603 CL
Kerkweg 23, 3603 CL
A. Cuijperstraat 1, 3601 EW
'Vredenhoef', Straatweg 33, 3603 CW
Kennedylaan 20, 3601 VH
Binnenweg 47, 3603 AE
Stationsweg 2, 3603 EE
Klokjeslaan 14, 3601 HE
Klokjeslaan 84, 3601 HG
Bloemstede 387, 3608 VD

Egelskop 17, 3738 TY

Scharnerweg 41, 6224 JA

Bergweg 50, 7475 AD

Rijksstraatweg 84, 3454 JG

Muiden

Mr B. Ferman, burgemeester

Gemeentehuis 1398 AD

Muiderberg

A. I. J. M. Schellart
Kl. Sierksma

van Ostadelaan 23, 1399 EX
Stichting v. Banistiek & Heraldiek
Brink 36, 1399 GW

Mijdrecht

G. H. van Walbeek

Dorpsstraat 23, 3641 EA

Naarden

Mw. W. J. Gortel-ten Houten
H. Poolman

Van der Helstlaan 83, 1412 HJ
Kloosterstraat 20, 1411 RT

Nederhorst den Berg

J. F. A. Baar
Prof. Dr D. P. Blok
F. H. B. Cladder
A. J. Cruq, arts
J. J. Gillissen
J. van Mesdag
Dr Ir H. Spekreijse
Mej. M. A. Sprenger
VVV

Overmeerseweg 8, 1394 BC
Ankeveensepad 7, 1394 GW
Hinderdam 18, 1394 JB
Voorstraat 39, 1394 CT
Voorstraat 2a, 1394 CS
Ankeveensepad, 1394 GW
Voorstraat 11, 1394 CS
Ankeveensepad 3, 1394 GW
Overmeerseweg 116, 1394 BJ

Nieuwersluis

J. H. H. Blijdensteijn
D. W. Doude van Troostwijk
L. W. Doude van Troostwijk

Rijksstraatweg 70, 3631 AD
Straatweg 28, 3631 AC
'Sterreschans', Rijksstraatweg 18,
3631 AC
Zandpad 1b, 3631 NK
'Vreedenhoff', Rijksstraatweg 53,
3631 AB
Zandpad 27, 3631 NL
Rijksstraatweg 35, 3631 AA
Mijndensedijk 60, 3631 NP
Mijndensedijk 62, 3631 NP
Zandpad 29, 3631 NL
'Rupelmonde', Rijksstraatweg 24,
3631 AC
Mijndensedijk 29, 3631 NN
Rijksstraatweg 45, 3631 AB

G. E. J. Huetink
A. J. A. M. Lisman

Prof. J. M. Lutgge
C. M. Oostveen
H. W. G. van Schaik
Mw. L. Simons
Mw. Stassen-van Meurs
J. H. Stefels

Mw. I. Teijema
A. A. Weersma

St. Servaesweg 42a, 6083 AS

Nunhem

Mr J. J. S. Klerken

Nijmegen

H. A. J. Koekenbier

Bachstraat 50, 6521 EK

Nijverdal

H. J. Kuhlwillm

Rijssensestraat 124, 7441 AK

Oud Zuilen

R. Plomp

Groeneweg 8, 3611 AT

Reek

M. F. M. van Seumeren

Mgr. Borretstraat 7, 5375 AA

Rhenen

Th. Th. M. H. Bijleveld, burgemeester

Utrechtsestraatweg 45, 3911 TW

RotterdamBibliotheek & Leeszalen
Mr J. J. Canter CremersNieuwe Markt 1, 3011 HP
Rozenburglaan 52b, 3062 EE**Soest**

Mr S. P. Baron Bentinck

Vosseveldlaan 56, 3768 GN

TienhovenW. Beets
Mw. Mr A. Bloemsma-Ristjouw
Mw. A. A. E. Bodisco Massink-Eggink
W. T. de Boer
A. Hogenhout
E. R. HuitzingNieuweweg 2, 3612 AR
Nieuweweg 18a, 3612 AR
Dwarsdijk 22, 3612 AP
Laan van Niftarlake 22, 3612 BS
Nieuweweg 5, 3612 AR
Woonark 'In het schip'
Jachthaven Manten, 3612 AR
Looydijk 7, 3612 BC
Laan van Niftarlake 81, 3612 BN
Heuvellaan 10, 3612 BA
Laan van Niftarlake 54, 3612 BT
Looydijk 81, 3612 BE
Dwarsdijk 22, 3612 AP

C. P. J. Klap

Th. K. A. Liem, arts

M. Remijnse

Mr C. J. Rijsterborch

Th. Schouten

Mw. Mr W. M. Voet-Eggink

Utrecht

H. A. Dankhof

J. B. M. van Deth

G. J. Jonker

Prov. Bibliotheek

Dr E. B. J. Postma

Rijksarchief

Stichtse Cult. Raad

St. Openbare Bibliotheken

C. J. Th. Schut

H. J. Soeten

Universiteitsbibliotheek

Nieuwegracht 67, 3512 LG

p/a Domplein 12, 3512 JD

Troosterlaan 24, 3571 NM

Achter St. Pieter, 3512 HT

Stadionlaan 57, 3583 RD

A. Numanskade 201, 3572 KW

Mariaplaats 51, 3511 LM

Postbus 80, 3512 JM

Chopinstraat 42, 3533 EN

Attleplantsoen 24, 3527 BA

Wittevrouwenstraat 9/11, 3512 CS

Venray

Mw. B. Wijnen

Kiosk 70, 5802 NS

Vinkeveen Dr J. de Vries	Zuwe 180, 3645 AL
Vleuten W. Uittenbogaard	Prof. T. Brandsmalaan 17, 3451 ZX
Vogelzang G. Koopman	Vogelzangseweg 41a, 2114 BB
Voorburg Mr F. H. Fries	Laan van Leeuwensteijn 1, 2271 HH
Voorschoten H. M. van de Horn	Vondelstraat 16, 2251 KH
Vreeland H. J. Aalderink Ir M. C. Brandes Mw. W. de Gelder-de Ruiter Mr J. E. Goldhoorn, notaris Mw. M. H. Happee J. Jongsma J. A. H. Olde Loohuis Mw. P. A. C. E. Ooiman-van Aubel Mw. Mr E. J. Six-Drost F. D. Sprenger C. Verhaar J. N. W. Voorhoeve J. H. Vrij	Klapstraat 21, 3633 BH Voorstraat 7, 3633 BA Boslaan 2, 3633 VZ Singel 10, 3633 CR De Vliet 8, 3633 EL Klapstraat 13, 3633 BH Boterweg 44, 3633 ER 't Jaeghuys', Duinkerken 12, 3633 EN Maartenplein 27, 3633 EJ Voorstraat 5, 3633 BA Fl. van Boekhorststraat 5, 3633 CN Boslaan 4, 3633 VZ Vredelantstraat 71, 3633 EB
Waardenburg A. F. van Goelst Meijer	Kasteel Waardenburg, Waal Bandijk 13
Waddinxveen Dr W. J. Doude van Troostwijk	Schielandweg 11, 2741 HZ
Wageningen Mr J. D. van Ketwich Verschuur	Bowlespark 25, 6701 DR
Wassenaar F. C. Wieder Jr	Papeweg 8, 2245 AD
Weesp Boekhandel de Ark H. Brood Mw. J. S. Janse de Jonge G. Lindeboom	Nieuwstad 28, 1381 CC Frans Halsstraat 44, 1382 VK Bej. Centrum Niftarlake, Aetveldseweg 76, 1383 HS Waarschapsstraat 32, 1382 EJ

Gemeente Museum
Openbare Bibliotheek
F. G. van Reijen
J. Salomons
Ir A. Stork
H. W. F. Tideman
G. A. van Wees
Drs G. R. Zondergeld

Herensingel 162, 1382 VV
Postbus 5146, 1380 GC
Zeeburgstraat 37, 1382 BM
Julianastraat 2f, 1382 XX
Utrechtseweg 59, 1381 GT
Achtergracht 61, 1381 BL
Herengracht 31, 1382 AH
Herensingel 162, 1382 VV

Wilnis

H. W. van Soest

Dorpsstraat 59, 3648 AG

Woerden

G. J. Wesseling

Gebr. van Eijkstraat 4, 3443 VG

Wolfheze

Mw. J. E. Birnie-van Iperen

Duitse Kampweg 6, 6874 BW

Wijk bij Duurstede

Mw. Mr G. J. E. Dijkman-Schoenmaker
Mw. A. Luijckx-Buijsrogge

Zandweg 27c, 3962 EA
HG Hoffweg 3, 3961 DH

IJsselstein

A. G. Cool
Prov. Bibliotheek Centrale

Kronenburgplantsoen 5, 3401 BM
Postbus 35, 3400 AA

Zeist

J. P. B. Biegelaar Jr
Rijksdienst voor de Monumentenzorg
Ir J. v. d. Sleen

p/a 't Rond 3, 3701 HS
Broederplein 41, 3703 CD
Arnhemsebovenweg 16 flat 15,
3708 TA

Financieel overzicht 1979

Inkomsten:

Batig saldo over 1978.....		f 72,56
Achterstallige contributie over 1978.....		f 60,—
Overboeking reservering jaarboekje over 1978.....		f 8.000,—
Verkoop jaarboekjes van vorige jaren ..		f 673,75
Contributies over 1979:		
overboeking uit 1978.....	f 1.340,—	
ontvangen in 1979	f 7.335,—	
		f 8.675,—
Renten:		
Ned. Middenstandsbank	f 8,99	
Girodienst	f 120,65	
		f 129,64
Voor de excursie	f 1.300,—	
Voor lezing	f 42,50	
		f 1.342,50
Reeds voor het jaar 1980 ontvangen contributie.....		f 120,—
Totaal aan inkomsten.....		f 19.073,45

Uitgaven:

Excursie naar Utrecht.....		f 1.333,70
Drukkosten jaarboekje over 1978.....		f 7.641,44
Kosten voor de verzending		f 454,10
Contributies:		
De Utrechtse Molens.....	f 25,—	
Comm. voor de Vecht	f 25,—	
		f 50,—
Inschrijving register		
Kamer van Koophandel.....		f 50,—
Drukkosten convocaties, kosten receptie, vergaderingen en lezingen.....		f 490,06
Porti secretaris en penningmeester voor brieven en accept-girokaarten.....		f 281,43
Overboeking naar het volgende jaar, voor:		
reeds voor 1980 ontvangen contributies	f 120,—	
reservering nog te verschijnen		
jaarboekje over 1979	f 8.500,—	
		f 8.620,—
Totaal aan uitgaven		f 18.920,73
Voordelig saldo 1979.....	f 152,72	

Aldus opgemaakt, de 5 januari 1980

J. H. van Walbeek
penningmeester

Kort verslag over 1980

Het verenigingsjaar begon zoals nu al weer enige jaren gebruikelijk met een geanimeerde receptie op het bijzonder fraaie buiten Vreedenhoff van ons bestuurslid de heer Lisman. Een strijkje luisterde deze drukbezochte gebeurtenis van 5 januari op. De heer en mevrouw Quarles van Ufford ontvingen gastvrij als altijd twee groepen leden voor een lezing over en een rondgang door kasteel Gunterstein op 20 maart en 20 april. Beide malen maakte een maximaal aantal leden van de mogelijkheid om dit unieke huis te bezichtigen gebruik.

Op 29 maart kon een aantal van onze leden de officieuze opening van de Nieuwe Kerk te Amsterdam meemaken. Dit dankzij een uitnodiging van ons lid Van Weede. 's Middags 25 april trof een dozijn leden elkaar bij het hek van de buitenplaats Frankendael, met stadskwakerij, te Amsterdam. Ons bestuurslid Van den Hoek Ostende stelde een overzicht van de geschiedenis van Frankendael samen, dat de deelnemers ter hand werd gesteld. Voor hen, die niet deelnamen drukken wij de interessante beschrijving in dit jaarboekje af. Met de opwekking de fraaie tuin nog eens op eigen gelegenheid te bezoeken.

De jaarvergadering vond, een oude traditie volgende, in de Kampioen te Nieuwer-sluis plaats, op 7 mei. De aangekondigde spreker liet het afweten. De heer Langevoort uit Maarssen werd bereid gevonden zijn diaserie met uitleg op geluidsband over de Vecht voor ons te vertonen. Een warm applaus werd zijn deel. Daarna sluimerde het genootschapsleven in tot op 29 augustus de jaarexcursie naar Delft een 70-tal leden bijeenbracht voor een interessante wandeltocht door deze oranjestad. Mevrouw Dukes schreef een verslag voor dit jaarboek.

Het winterseizoen werd op 1 oktober geopend met de goedbezochte lezing over een 18e eeuws miniatuurhuis, dat in het Frans Halsmuseum te Haarlem staat, door ons lid mevrouw J. Pijzel. De door haar vertoonde dia's gaven een bijzonder goed inzicht in de aankleding van een 18e eeuws grachtenhuis.

Tenslotte hield ons lid Witmer op 13 november een inspirerende dia-vertoning met de Vecht in al zijn schakeringen als onderwerp. Wij verheugden ons de nieuwe burge-meester van Breukelen, de heer Van Zwieten, en zijn echtgenote op deze avond te kunnen begroeten.

Zomerexcursie naar Delft

1980 — het jaar van de troonswisseling. Vandaar dat onze voorkeur was uitgegaan naar Delft, de stad die zulke hechte banden met ons vorstenhuis heeft. Een uiterst interessante stad met talloze herinneringen aan een veelbewogen verleden, waar men trots is op de drie beroemde Delftenaren: Antoni van Leeuwenhoek, Johannes Vermeer en Hugo de Groot.

Zeventig deelnemers troffen elkaar op 29 augustus in de stationsrestaurant, vanwaar wij na een kopje koffie onze tocht begonnen.

Via de Poppesteeg bracht de wandeling ons op de Oude Delft. Een verrassend verschil in sfeer, slechts enige minuten gaans vanaf het stationsplein. De fraai gerestaureerde gevels, mooie bestrating en lantaarns dragen met de bomen langs het water bij tot een beeld van rust en waardigheid uit vroeger tijden. De Oude Delft is waarschijnlijk al in de veertiende eeuw gegraven, wellicht nog eerder. Van de oudste geschiedenis van de stad is evenwel lang niet alles bekend, omdat door de grote stadsbrand van 1536 belangrijke gegevens verloren zijn gegaan. Uit een bevel van Hertog Albrecht van Beieren na de overgave van de stad tijdens de Hoekse en Kabeljauwse twisten (Delft had partij gekozen voor de Kabeljauwen) :'. . . dat men die veste van Delft slechten zal, beyde poorthuyse, toorne, muren ende wallen ende die graften dempen' blijkt de aanwezigheid van verdedigingswerken anno 1359.

Op de Markt wordt het beeld bepaald door twee imposante gebouwen tegenover elkaar met het grote plein ertussen: het Stadhuis, ontwerp uit het begin van de 17e eeuw van Hendrick de Keyser, en de Nieuwe Kerk die in de 14e en 15e eeuw werd gebouwd. De bouwtrant van de kerk is rijk aan symboliek, zoals het aantal zuilen in het koor (twaalf, het aantal apostelen), vier vlieringpijlers (evangelisten) en zestien zuilen in het schip (profeten). Het praalgraf van Willem van Oranje bevindt zich hier, terwijl ook het lichaam van Hugo de Groot in deze kerk is bijgezet. Beneden zijn de koninklijke grafkelders.

Na bezichtiging van de Nieuwe Kerk vervolgden wij onze tocht via de Voldersgracht, waarvan de naam herinnert aan het lakengilde (vullen = het doen krimpen van het laken d.m.v. wentelen of stampen in de volkuip). Een smalle gracht zonder de allure van de Oude Delft, maar waar toch een aantal interessante gevels zijn te zien. Aan het einde de 17e eeuwse Vleeshal, hard aan restauratie toe en des te havelozer naast het aardige gebouwtje van de vis-afslag op de hoek van de twee grachten: Voldersgracht en Hyppolytusbuurt. Via deze laatste bereikten wij het stemmige plein naast de oudste kerk van de stad, de Oude Kerk of Sint Hyppolytuskerk, gebouwd omstreeks 1250, gelegen aan de Oude Delft. Helaas liet de tijd een bezoek aan dit gebouw niet toe; vermeld dient te worden dat daar de zeehelden Piet Hein en Maarten Harpertsz. Tromp begraven liggen.

Door een poortje tegenover de Oude Kerk kwamen wij bij het Museum Het Prinsenhof. Het Prinsenhof, eens het rijke en aanzienlijke Aechtenklooster, werd in 1572 het onderkomen van Prins Willem van Oranje. Hij nam er met zijn hofhouding zijn intrek, vanwege de grotere veiligheid die de stad Delft bood. Zoals ieder weet werd de Prins hier op 10 juli 1584 vermoord — de 'teyckenen van de kogelen' zijn in de

wand naast de trap te zien. Als historisch museum herbergt dit gebouw nu schilderijen, aardewerk, zilver etc. Het dient elk najaar als fraaie entourage voor het mooiste antiek van Nederland tijdens de Delftse Antiekbeurs. Het bleek dat de schilderijen van de Oranjevorsten hier tijdelijk waren ondergebracht. Dit in verband met de restauratie van het stadhuis. Verder was er vanwege de troonswisseling op de bovenverdieping een Oranjetentoonstelling ingericht.

In de gewelven van het Prinsenhof, waar restaurant 'De Nonnerie' is gevestigd, gebruikten wij de lunch.

Hierna splitste de groep zich: de helft scheepte zich in voor een rondvaart door de grachten, terwijl de anderen een bezoek brachten aan het museum Paul Tétar van Elven. De boot voerde ons o.a. naar het punt, vanwaar Johannes Vermeer het beroemde doek 'Gezicht op Delft' schilderde. Ondanks veranderingen in het silhouet sinds de 17e eeuw waren de contouren van de stad duidelijk te herkennen. Het museum Paul Tétar van Elven aan de Koornmarkt, eens het woonhuis van deze 19e eeuwse schilder, bevat behalve diens werkkamer met de originele inrichting en enkele van zijn schilderijen ook enige stijlkamers, waarvan de attributen uit andere huizen afkomstig zijn.

De groepen wisselden na drie kwartier. In Hotel Centraal dronken wij thee, vanwaar wij onze tocht voortzetten naar het huis Lambert van Meerten aan de Oude Delft. Dit fraaie 19e eeuwse woonhuis herbergt een unieke tegelverzameling en een oude apotheek. Het bezoek aan dit museum vormde het laatste punt van het programma. Er valt veel te genieten in Delft voor historisch geïnteresseerden. Vooral doordat men er in geslaagd is, het verkeer buiten het centrum te houden. Wellicht maakt de overheid korte metten met overtreders, zoals hun voorouders dit deden. Uit een 17e eeuwse keur van het lakengilde citeer ik: 'Maer alle Lakenen niet ofte onghelukkig gheweven salmen mercken mette letter B. als te segghen Broddelaer, ende betalen thien stuyvers, Ende sullen daer en boven tot 's anderendaechs inde Block moeten gesloten blijven'.

Dat waren nog eens tijden!

M. A. Dukes-Greup

Frankendael, het laatste huis in de Meer

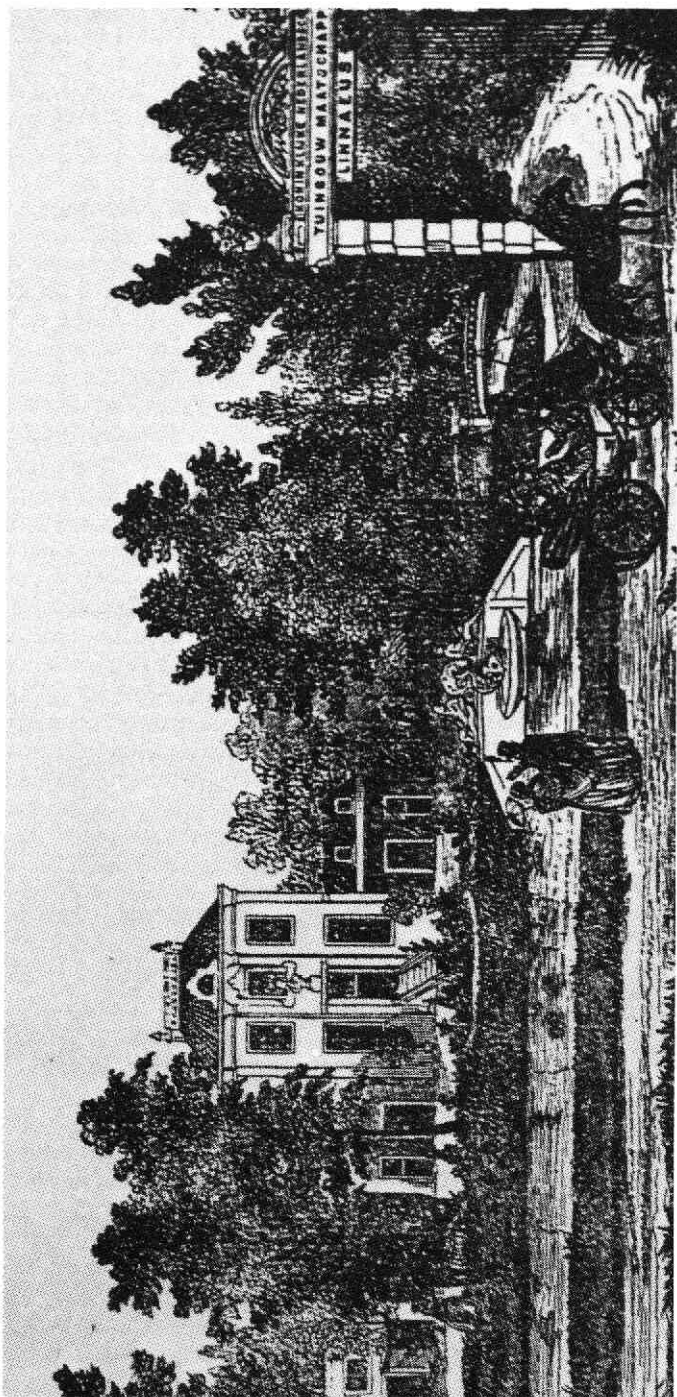
Onder deze titel, ontleend aan een in 1942 verschenen boekje van Fred Thomas, willen we iets vertellen over de buitenplaats die vanmiddag wordt bezocht, over de andere hofsteden en pleziertuinen die de Watergraafsmeer heeft gekend en over de vroegere polder en gemeente, waarin we ons thans bevinden. Dank komt daarbij toe aan de geschiedschrijver van dit gedeelte van Groot-Amsterdam, de heer J. H. Kruizinga, die vele boeken en artikelen over dit gebied het licht deed zien.

In 1695 verkocht Nicolaas van Liebergen aan Izaak Balde een buitenplaats die nog geen naam had, gelegen aan de Middenweg in de Watergraafsmeer. Balde was afkomstig uit het plaatsje Franckenthall bij Worms in de Palts en hij gaf die naam aan zijn buiten. Hij breidde de oppervlakte van zijn bezitting uit, verfraaide het huis en liet waterpartijen aanleggen. Het beeldhouwwerk daarvoor werd vervaardigd door Ignatius van Logteren (1685-1732) en omvat Poseidon met drietand en zijn gemalin Amphitrite met tussen hen in een knaapje, een lier bespelend, gezeten op een dolfijn. Izaak Balde overleed ongehuwd in 1742. Frankendael kwam aan zijn nicht Constantia Catharina Balde, die gehuwd was met Jan Jacob Vermeeren, koopman te Amsterdam. Hun dochter Suzanna Geertruy huwde met Pieter Jan Bols. Na de dood van zijn schoonmoeder verkocht Bols in 1759 Frankendael aan de kunstverzamelaar Jan Gildemeester, die het prachtige huis Herengracht 475 bewoonde. Hij liet de oude ingangspoort van het buiten vervangen door het nog aanwezige monumentale hek. Aan de voorzijde bevinden zich Ionische pilasters, vazen en een medaillon met een Mercuriuskop. Aan de achterzijde is boven het jaartal 1783 een medaillon te zien met het wapen van de familie Gildemeester.

In 1800 verkochten de erfgenamen van Jan Gildemeester Frankendael aan Anthony Dull. Deze breidde het terrein van de buitenplaats uit tot de tegenwoordige oppervlakte.

Na het overlijden van Dulls weduwe Marianne Dohrman werd in 1835 Frankendael door Cornelis Proot in veiling gekocht. In 1849 volgde zijn broer Pieter hem op. De heren Proot exploiteerden de lustplaats als pleziertuin, die helemaal buiten en toch dichtbij Amsterdam, voldeed aan de wensen van de burgerij. Men vond er schommels en wippen en op een eilandje in de vijver de kluis van een heremiet. Deze houten kluisenaar kon met het hoofd knikken en een arm bewegen, waarmee hij op een doorkist wees, waarop geschilderd stond: Gedenk te sterven.

In 1866 kwam een einde aan de uitstapjes van de Amsterdammers naar Frankendael toen J. T. Scholten eigenaar van het complex werd. Welke plannen hij ermee had werd niet duidelijk, want reeds het volgende jaar verkocht hij Frankendael uit de hand aan de Koninklijke Nederlandsche Tuinbouw Maatschappij Linnaeus. Deze richtte er een kwekerij op van bomen en planten en er werd tuinbouwonderwijs gegeven. Een later weer verwijderd borstbeeld van Linnaeus werd boven de voordeur geplaatst. Beneden waren o.a. kantoor, eetzaal en bibliotheek ondergebracht. Boven sliepen de leerlingen. Achter het hoofdgebouw werden een tentoonstellingszaal, leslokalen en een koetshuis met bergplaats gebouwd. In de tuin concerteerde 's zomers eens per week het orkest van het Paleis voor Volksvlucht, onder de dirigent Johan M. Coenen.

De plaats Frankendael in de 2e helft van de 19e eeuw

Met medewerking van de Tuinbouw Maatschappij organiseerde de vereniging Floralia tentoonstellingen van planten en bloemen. Financiële moeilijkheden leidden evenwel in 1882 tot opheffing van de Maatschappij Linnaeus. Al haar bezit werd voor f 70.000,— overgenomen door de gemeente Amsterdam, die sedertdien Frankendael gebruikt als stadskwekerij ten behoeve van de parken en plantsoenen.

De Tuinbouwschool Amsterdam gaf bovendien van 1882 tot 1895 op Frankendael lessen in tuinbouw. In latere jaren waren bekende bewoners van het hoofdgebouw het hoofd van de afdeling Beplantingen van Publieke Werken, de heer J. R. Koning, die in 1940-1942 een ingrijpend herstel van de fundering meemaakte, en de stadsbouwmeester B. Merkelbach, die in 1961 overleed.

Frankendael heeft een beroemd openlucht-theater gekend, waar omstreeks 1930 Eduard Verkade met het Vereenigd Toneel optrad. Stukken als Lanseloet, Elckerlyc, Hamlet, Romeo en Julia, Macbeth en Don Quichotte op de Bruiloft van Kamacho kwamen in het park van de buitenplaats bijzonder tot hun recht.

Van de ongeveer 160 grotere en kleinere buitens die de Watergraafsmeer heeft gekend, noemen we als voorbeelden Reigersburg, Middenmeer, Pauw en Hagen, Leeuwenrust en Meerlust. Op Middenmeer woonde in het midden van de 18e eeuw de botanicus professor Johannes Burmannus, die er waarschijnlijk Carl Linnaeus te gast heeft gehad. De Blindenhondengeleideschool bevindt zich thans op de plaats van het vroegere Middenmeer. In feite lagen de grotere lusthoven langs de Ringdijk tussen Amstel en Middenweg en langs Middenweg en Kruislaan. Kleinere tuinen vond men langs Schagerlaan, Pauwelaan en Groenelaan. De grote trek van meer of min welgestelde Amsterdammers naar de Watergraafsmeer dateert van het begin van de 18e eeuw. Brouerius van Nidek schreef in 1725 zijn Verheerlijkt Watergraafs- of Diemermeer toen de gehele Meer als het ware één lustpriel was. De economische neergang in de Franse tijd maakte grotendeels een einde aan al dat moois.

Tenslotte nog iets over polder en gemeente Watergraafsmeer. Dit meer werd in 1628-1629 drooggelegd met zes achtkante schepradmolens, drie aan het Nieuwe Diep en drie aan de Amstel. Nadat de polder ten gevolge van dijkdoorbraak in 1651 weer was volgelopen, werd hij met zeven molens opnieuw drooggelegd. In 1878 werd op stoombemaling overgegaan. Rond 1930 kwam er een elektrisch gemaal. In 1969 zijn rechten en verplichtingen van de Watergraafsmeerpolder op de gemeente Amsterdam overgegaan.

Op 1 januari 1921 was de gemeente Watergraafsmeer reeds bij Amsterdam gevoegd. Het Rechthuis op de hoek van Middenweg en Ringdijk herinnert nog aan de vroegere zelfstandigheid van dit gebied, dat na de Tweede Wereldoorlog ten gevolge van de aanleg van woonwijken en verkeerswegen zijn landelijk karakter bijna geheel heeft verloren. Dat Amsterdams invloed er altijd al groot was blijkt ook nog daaruit, dat op de terreinen van de vroegere buitens Starre-Bosch, Maanenburg, Zoomerlust en Zinzare in 1894 de grootste stedelijke begraafplaats, de Nieuwe Ooster Begraafplaats, werd aangelegd.

Mr J. H. van den Hoek Ostende

Willem van Leusden

Onvergetelijk is voor mij die eerste ontmoeting met Willem van Leusden, welke ontmoeting — achteraf gezien — ongemerkt het begin van een jarenlange vriendschap was.

Willem van Leusden werd op 25 september 1886 in Utrecht geboren. Hij bezocht er de lagere school en enige jaren de HBS. Zijn opleiding voor de beeldende kunsten kreeg hij op de Haagse academie (MO-akte tekenen) en aan de Rijksacademie te Amsterdam. Daar genoot hij het privilege de befaamde ets-graveur professor Pieter Dupont als zijn leermeester te mogen hebben. Niet lang nadat Van Leusden de Rijksacademie had verlaten, kwam Pieter Dupont te overlijden. Willem van Leusden had juist op tijd de Rijksacademie bezocht, want Pieter Dupont heeft veel van zijn kennis op zijn begaafde student kunnen overdragen.

Rond 1910 vestigde Van Leusden zich in Maarssen. Eerst was hij een poosje op kamers in 'Overvecht', de woning schuin tegenover de voormalige Dr Van Lingbrug. Niet lang daarna betrok hij zijn statige huis 'Mariënhof'. Willem van Leusden is er tot aan zijn dood in 1974 blijven wonen.

Hij trouwde met een zeer muzikale vrouw, Ine Haze, pianolerares bij Catharina van Renes. Uit het huwelijk werden twee dochters geboren.

Muziek heeft in het leven van Van Leusden een niet geringe rol gespeeld. Hij sloeg bijna nooit één van de Tivolicconcerten over. Bovendien was hij jarenlang zeer bevriend met Willem Pijper.

De reeds in 1913 aan Van Leusden toegekende Koninklijke subsidie stelde hem o.a. in staat naar Frankrijk te reizen. Om aldaar vóór de eerste wereldoorlog zijn fameuze etsen van de Franse kathedralen te voltooien. Hij kreeg al spoedig Europese faam. Die kathedraal etsen vertegenwoordigden een bijzonder hoofdstuk in zijn leven. Het wekt geenszins verbazing, dat de gemeenteraad van 's-Hertogenbosch hem opdracht gaf tot het maken van een grote ets van de Bossche Kathedraal. Het resultaat is een ongelooftlijk gedetailleerde ets geworden.

Reeds als kind had Van Leusden zijn hart aan de beeldende kunsten verpand. Op achttienjarige leeftijd werd hij lid van Kunstliefde te Utrecht. Hij is jarenlang het oudste lid geweest. Toen tegen het einde van de twintiger jaren het bestuur van Kunstliefde de resterende 23 leden voorstelde Kunstliefde te liquideren, trad Van Leusden o.a. tot het bestuur toe. Samen met Dr Schuylenburg, Jhr Rademacher Schorer en Ir Van Ravestijn werd Kunstliefde voor ondergang behoed. Tientallen jaren bleef Van Leusden bestuurslid. Kunstliefde huldigde hem o.a. met ere-tentoonstellingen ter gelegenheid van zijn 75e en 80e verjaardag.

Van Leusden werd door meer kunststrichtingen gefascineerd. In 1915 maakte hij het prachtige kubistische portret van zijn vrouw Ine. Daarna tot 1930 maakte hij constructivistische tekeningen. Sommige werken komen in de sfeer van Lissitzky, die hem zelfs eens bezocht.

Na 1930 werd hij gegrepen door het surrealisme dat hij tot aan zijn dood trouw is

gebleven. Van Leusden was de enige grafische aanhanger van de surrealistische doctrine.

Samen met Theo van Doesburg, Piet Mondriaan, J. P. Oud en G. Th. Rietveld vormde hij in de twintiger jaren de zgn. Stijlgroep.

Van Leusden beschouwde zijn deelname in 1925 aan de tentoonstelling 'De Stijl' in Parijs, waar hij maquettes exposeerde, als een hoogtepunt uit zijn leven.

Hij was naast een famous etser ook een ongelofelijk knap portrettist die de kunst verstond iemand buitengewoon levensecht te vereeuwigen. Ik denk bijvoorbeeld aan de prachtige portretten die hij van pastoor Rientjes en van Ds Glasz maakte.

Het is wellicht niet zo algemeen bekend, dat Van Leusden ter gelegenheid van het 40-jarig regeringsjubileum van H.M. Koningin Wilhelmina een portret van haar heeft geschilderd. Het doek bevindt zich in het Centraal Museum in Utrecht. Bescheiden mens die hij was, sprak hij daar bijna nooit over.

Toen de Utrechtse kunstnijverheidsschool nog maar drie leerlingen had overgehouden, verzocht de gemeente Utrecht Van Leusden zich voor die school in te zetten. Die moeite bleef geenszins zonder succes. Na één jaar was het aantal leerlingen gestegen tot zeventig.

Tezamen met Clasca Ozinga heeft Van Leusden een nieuwe tekenmethode voor de jeugd ontworpen. In de Nieuwe Rotterdamse Courant stond een zeer lovende recensie. Alleen enkele present-exemplaren van dit boek hebben hun doel bereikt. Vlak voor de distributie is bij de uitgeverij Brusse brand uitgebroken. De gehele oplage ging verloren. Bijzonder spijtig!

Nu Willem van Leusden 7 jaar dood is, wordt het voor het grote publiek met de dag duidelijker dat hij een van onze grootste etsers en tekenaars is geweest. Het moet hem ongetwijfeld pijn hebben gedaan dat tijdens zijn leven de wereld aan zijn werk voorbijging, terwijl hij voor zichzelf heel duidelijk wist welke waarde zijn oeuvre vertegenwoordigde.

Anderzijds zijn zijn grote gaven toch niet onopgemerkt gebleven en kreeg hij bij zijn leven de nodige erkenning. De Koninklijke Subsidie getuigt daarvan en was bij zijn begin als kunstenaar een financiële ruggesteun. Desondanks kreeg hij het in een aantal latere jaren financieel toch zwaar te verduren. Destijds kochten weinigen uit het prachtige oeuvre. De kunstenaar had een tijdlang geen andere middelen van bestaan.

Als eerste ontving hij in 1958 (met algemene stemmen) de Kerkhofprijs. Hij werd ereburger van Utrecht. In 1961 ontving hij de Prix de Rome. Bovendien werd hij begiftigd met de grafische medaille en kreeg hij het erelidmaatschap van het Grafisch Gezelschap De Luis.

In de vijftiger jaren heeft Van Leusden een diepgaande studie verricht naar de geheime etstechniek van Hercules Seghers, die volgens Van Leusden de grootste graficus aller tijden is geweest.

Niemand kende Seghers' geheim. Zelfs tegenover Rembrandt had Seghers zijn mond gehouden. Zo nam Seghers dit geheim mee in het graf.

Ruim driehonderd jaar zochten de geleerden in de wereld om dit geheim te ontdekken. Zonder resultaat. Van Leusden vond de oplossing. Hij is ongetwijfeld de grootste Seghers-kenner ter wereld geweest, ofschoon hij daar niet van wilde horen. Hij was wel heel erg blij, dat hij als Nederlander het geheim had herontdekt.

Het motief hiertoe was niet het epigoneren van een beroemd collega, maar de etskunst verrijken met nieuwe technieken door het geheim van Seghers' werkwijze te achterhalen.

Over deze waardevolle experimenten schrijft de bekende Utrechtse kunsthistoricus Prof. Dr J. G. van Gelder: 'Stap voor stap kwam hij nader tot zijn doelen. Het is een onmiskenbare verdienste van zijn werk dat hij niet eerder met zijn bevindingen voor de dag wilde komen vóór hij tot meer sluitende bewijzen kwam.'

Het bericht van de herontdekking bereikte spoedig de geleerden in de wereld. Gunstige reacties bleven niet uit. De sportieve reactie van de beroemde Dr Fraenger die zijn boeken en arbeid zag achterhaald, luidde:

'Was nun Ihre Radierungen betrifft, so kann ich nur sagen dass ich bei Ihrem ersten Anblick geradezu sprachlos über die stupende Leistung war . . . so steht doch ausser aller Zweifel dass Alexander Friedrich Ihrer Entdeckung gegenüber das Feld zu räumen hat und die Kunstgeschichte kann sich beglückwünschen dass Ihren Bemühungen die Lösung dieses so ausserordentliches schwierigen Problems gelungen ist.'

En dat zegt deze wetenschapsman met voorbijzien van eigen moeizaam verworven en internationaal geprezen inzichten, die jarenlang standhielden.

Ook vanuit Amerika bereikte Van Leusden een aanbeveling van Prof. Carl. v. Schneewind van 'The Art Institute of Chicago':

'I feel that the artist (Van Leusden) has found a solution to the problem and I do hope that he will be able to publish the work. Please do not hesitate to mention my name in either case to the publisher.'

Van Leusden wilde de geschiedenis ingaan als de herontdekker van de geheimen van Seghers, doch was bang dat door zijn vondst copieën naar Seghers als echte Seghers zouden kunnen worden verhandeld.

Van Leusden was een uiterst beschaafd mens. Hij had een vast werkschema, waaraan hij zich nauwgezet hield. De laatste jaren van zijn leven zijn voor de kunstenaar heel erg moeilijk geweest. Hij was doof en bijna blind geworden.

Sinds enige tijd bestaat de mogelijkheid om nader kennis te maken met het werk van Willem van Leusden. Er is een lezing met klankbeeld en dia's samengesteld. Door deze lezing wordt de naam van de grote kunstenaar verder uitgedragen. Dat heeft hij zeker verdiend.

Als bijlage geef ik U een belangrijk gedeelte uit een interview, dat Van Leusden mij destijds toestond. Hierin spreekt hij over zijn herontdekking van Seghers' geheime etstechniek. Deze is één van de belangrijkste gebeurtenissen in zijn leven geweest.

Interview met Van Leusden

Y.V.: Wilt U mij Uw belevenissen in verband met de herontdekking van de geheimen van Seghers eens precies vertellen?

Van Leusden: Ja, dat is nogal belangrijk. Seghers was én graficus én schilder. Hij werd in 1598 geboren. Hij heeft een zeer bijzondere techniek voor z'n grafisch werk uitgezocht. Dat is heel buitengewoon, persoonlijk werk. Ik zou Seghers willen vergelijken met Van Gogh van deze tijd. 't Is net zo'n man. Een geweldige kerel eigenlijk van binnen. Helemaal tot en met gespannen. Maar hij werd betrekkelijk weinig gewaardeerd. Zijn meeste etsen zijn als pakpapier gebruikt en verdwenen. Van heel z'n oeuvre is nog maar een klein gedeelte over. Het merendeel hiervan bevindt zich in het prentenkabinet in Amsterdam.

De geleerden hebben hun hoofd over die techniek gebroken. Zonder enig practisch resultaat.

Het is nu een jaar of twintig geleden dat ik plotseling — zo maar ineens — een ingeving kreeg, heel fel. Dàt is het begin, terwijl ik er totaal niet op ingesteld was. Ik was aan het afdrukken. Er was iemand bij me, die keek eens toe hoe ik het deed. We hadden helemaal niet over Seghers gesproken. En inééns is er een aanwijzing. Dat kun je niet verklaren. Het is zo kort geweest, een seconde, misschien nog veel minder. Ik schrok er zó van, dat ik de persoon die naast mij stond, een klap op z'n schouder gaf en zei: 'Ik weet het!'

Toen 's middags na die korte felle aanduiding, waarin eigenlijk het materiaal ook al bij aangegeven werd — 't is onbegrijpelijk eigenlijk — ben ik begonnen. Even het allereerste beginnetje en 't was het. En toen heb ik doorgezet, dat begrijp je. Ik heb ontzettend hard moeten werken om dat te vinden, maar ik heb volgehouden, want ik dacht: 'Ja, dit is het.'

Bovendien was Seghers een man waar ik als jongen een enorme bewondering voor had. Als ik zijn etsen zag, dan dacht ik: 'Ja, daar kom ik ook nooit achter! Ik zal nooit moeite doen om zijn werk te kunnen ontleden.' Heel merkwaardig.

Y.V.: Toch bent U erachter gekomen!

Van Leusden: Ja, toch ben ik erachter gekomen. Maar je begrijpt als je zoiets vindt en je wilt het naar buiten uitdragen, dan zeggen ze: 'Ja, je kunt mooi praten, maar laat eens wat zien.' Dat heb ik onmiddellijk begrepen. In de drie jaar dat ik eraan heb gewerkt, heeft niemand geweten waar ik mee bezig was. Niemand, want ik was wel gewaarschuwd van binnenuit: Doe het alleen. Vertel het aan niemand.

Een dergelijk geval is geweest de uitvinder van de lithografie, Senefelder, die in 1796 de belangrijke ontdekking van steentekening deed. Die heeft te vroeg aan iedereen verteld wat hij had ontdekt. Daar heeft hij een onbeschrijfelijke ellende van gehad. Pas tegen het einde van zijn leven is het erkend dat hij de ontdekker was. Zijn hele leven was er eigenlijk kapot mee. Daar heb ik mij voor gehoed. Niemand wist waar ik mee bezig was. Ik heb toen een stuk of twaalf copieën gemaakt naar de etsen van Seghers. Als je even na gaat wat dat zeggen wil een copie maken naar een ets. Dat wil zeggen ieder stippeltje, ieder lijntje precies op zijn plaats zetten. Dat was bij Seghers heel moeilijk, omdat het allemaal prachtige gebroken lijntjes waren. Hij kon in zijn werk niet volstaan met een getrokken lijn. Hij moest een lijn hebben, die op zichzelf geweldig gespannen was. Als het nodig was in zo'n lijn, dat het verbrokkelen moest, dan moest hij dat kunnen doen, begrijp je. Zoals een handschrift kan zijn, waar je in leest hoe hevig zo'n lijn dikwijls bewogen is. Dat wou hij hebben in de ets, maar dat kon je nooit bereiken met de oude techniek. Seghers had die zeer bijzondere werkwijze nodig. Dat kun je je niet anders voorstellen. Toen ik een stuk of zes copieën klaar had, ben ik naar het Prentenkabinet in Amsterdam gegaan; echt voor de aardigheid hoor.

Toen ik mijn portefeuille in het Prentenkabinet had geopend, waren de heren eenvoudig verstomd. Want ja, ik kwam daar met copieën die niet van de originele etsen waren te onderscheiden. Dus je begrijpt wel, ik had ze kunnen verspreiden. Dan was ik schatrijk geweest. Al had ik er maar een stuk of vijf gecopieerd en die op heel oud papier gedrukt, dan was ik schatrijk geweest.

De heren vroegen: 'Mogen wij de originelen die wij hebben, er eens naast leggen?' Ik zei: 'Ja, maar weet U wel, dat ik nooit zo'n ets mee naar huis heb gekregen, want dat vertegenwoordigt een kapitaal. Ik heb foto's laten maken in het Prentenkabinet van die etsen en ik ben vele malen naar het Prentenkabinet geweest, dus daar moet U wel rekening mee houden.'

Toen de originelen naast mijn copieën waren gelegd, was er geen verschil te zien. Toen vroeg de heer Boon: 'Hoe heeft U dat gedaan?' Ik zei: 'Meneer Boon, denkt U nu heus, dat ik U in een klein gesprek zal vertellen hoe ik dat gedaan heb? Daar heb ik jaren aan gewerkt. Nee, dat doe ik niet.' Toen keek hij zo raar op. Dat is natuurlijk een idiote vraag.

Toen zei men mij in het Prentenkabinet: 'U zult ons een genoeg doen, als U eens naar Rotterdam gaat naar de directeur van het Museum Boymans.' Ik zei: 'Nou ja, ik wil er niet mee te koop lopen, maar dat wil ik dan voor die ene keer nog wel doen, want ik ben helemaal niet van plan om het ruchtbaar te maken.'

Daar schrokken ze van. 'Moeten we dan weer ruim drie eeuwen wachten', vroegen ze.

Ik heb er geen moment aan gedacht om het bekend te maken. Maar later, toen kwamen er van alle kanten verzoeken: In hemelsnaam, vertel nou eens hoe je dat hebt gedaan.

Ik zei: 'Nou ja, dan wil ik het ook wel vertellen!' Ik heb toen een boekje geschreven, heel eenvoudig. Het geheim is, dat grote genieën geen ingewikkelde technieken hebben. Die zoeken het directe. Daar kun je altijd een groot kunstenaar aan kennen. Direct hè. Dat is in die techniek ook zo.

Toen ben ik dan naar Rotterdam gegaan. Die directeur heeft in Utrecht onder Prof. Van Gelder gestudeerd. Amsterdam ligt een half uur rijden van Utrecht verwijderd. Die directeur was nog nooit in het Prentenkabinet geweest en had nog nooit de etsen van Seghers gezien. Halfweg bij het doorkijken van mijn copieën — hij sloeg ze om zoals iemand in de Margriet bladert — zegt hij: 'Ja, meneer Van Leusden, ik kan er niet over oordelen, want ik heb nog nooit een ets van Seghers gezien.' Het was alsof ik een steen naar mijn hoofd kreeg. Ik dacht: 'Man, hoe ben jij op deze plaats gekomen?'

Later heb ik daar nog een hele hoop gharrewar over gehad. Dat heb ik hem wel degelijk aan zijn verstand gebracht. Enige tijd later had hij een tentoonstelling van Seghers. Hij dacht: 'God, wat heb ik gezegd?' Dergelijke dingen krijg je altijd als je met zoiets komt. Al die anderen, die hooggeleerde heren, die daaraan hebben gewerkt, die hebben gewoon overgeschreven. Die hebben nooit gevraagd: 'Laat eens zien, laat eens een copie zien.'

Y.V.: Die hebben maar geschreven zonder dat ze iets zagen?

Van Leusden: Ja, dat is natuurlijk dwaasheid. Ik ben er van het begin af aan op gebrand geweest, ik wil het zó hebben, dat iedereen zegt: 'Ja, dat is het.' Daar hebben ze me ook nooit over aangevallen hoor, want ik kreeg geweldige kritieken uit Duitsland. Ook uit Amerika heb ik een geweldige aanmoediging gehad.

Toen is mijn verhaal, waarin ik de geheimen van Seghers uiteenzet, in het Hollands verschenen en kort daarna in het Engels.

De oplossing van de geheimen van Seghers is echt een intermezzo in mijn leven geweest.

't Is merkwaardig, dat ik altijd Seghers in de gaten heb gehad. Als jongen al. Hij heeft altijd mijn werk beïnvloed. In de etsen, die ik na de herontdekking maak, kom ik zonder dat ik het weet, helemaal terecht in zijn denkmanier en in de dingen die hij ook zou hebben gemaakt. Een prachtige techniek. Prachtig!

Y. Visser

Het gebruik van de Hervormde Kerken in Utrecht

Rapport van een onderzoek inzake het huidige gebruik van de oude Utrechtse kerken, alsmede van de recent gebouwde hervormde kerken, door J. H. B. M. Haakman, A. W. Kuipers, H. J. J. Radstake en K. Vos, met een inleiding van Prof. Dr O. J. de Jong. Bij dit onderzoek ging het om de vraag hoe de oude, meest middeleeuwse kerken, thans worden gebruikt. Daar in Utrecht bijna alle oude kerken voor de hervormde eredienst worden gebruikt, werd het onderzoek op deze kerken gericht, waarbij, om een goede vergelijking mogelijk te maken, ook de recent gebouwde hervormde kerken in het onderzoek werden betrokken.

Het bijeengebrachte materiaal kan voor verschillende geïnteresseerden van belang zijn: liturgen (hoofdstukken over plaats van de voorganger, doopbediening en avondmaalsviering), volkskundigen (hoofdstukken over klokluiden, begrafenisgebruiken, plaatsverhuur en scheiding van mannen en vrouwen in de kerk), architecten (gegevens over restauraties) en gemeenteleden. Vooral de laatsten zullen interesse hebben, daar alle oude Utrechtse kerken meer dan eens ter sprake komen.

De omvang van het boek is 126 bladzijden; het is geïllustreerd met 37 foto's.

Te bestellen bij: Instituut voor Liturgiewetenschap,
Nieuwe Kijk in 't Jatstraat 104,
9712 SL Groningen.

De Weesper kloosters

Er bestonden vóór de Hervorming twee nonnenkloosters in Weesp, te weten: het Oude Convent en het Jonge Convent. Beide bezaten zij eigen kerken en vielen onder het Utrechtse kapittel. Het eerstgenoemde klooster is zeer groot geweest. Het besloeg volgens de kaart van Cornelis Anthonisz van 1551, het gehele blok huizen van het Grote- tot het Kleineplein, besloten tussen de Oudegracht en de westzijde van de Grobbe (thans de Nieuwstraat). Het Jonge Convent stond over de Grobbe achter het Oude Convent, maar was veel kleiner. Het Oude Convent, ook wel genaamd het Oude Hof of klooster van de Heilige Jan Evangelist te Weesp, behoorde tot de kloosters, die met de 'Broeders des Gemeenen Levens' in betrekking stonden. Wanneer het klooster werd gesticht is niet bekend, maar het is zeker, dat het vóór het einde van de 14de eeuw reeds bestond. Een charter van Hertog Jan van Beieren van 25 maart 1408 bevestigt de vroegere handvesten aan de stad Weesp en ook aan de zusters in het bijzonder:

Item, soo willen wij, dat den Susteren ende Bagijnen, die woonen in onser Stede van Weesp, gehouden worden alle alsulcke handvesten, ende brieven, als sij van onsen lieven Heer ende Vader ende van sijnen voorvaders vercregen hebben.

Wij moeten nu even op de geschiedenis vooruit lopen in verband met een vondst in de Hervormde Kerk. Op 15 februari 1645 overwoog de kerkeraad van de Hervormde Kerk te Weesp zekere oude boeken, die niemand tot nut waren, te verkopen en voor het ontvangen geld andere boeken te kopen. Het vlotte echter niet met de verkoop. Daarom besloten de kerkmeesters twee boekenkisten te laten maken, waarin de boeken tenslotte werden opgeborgen.

Eerst in 1837 werden door de toenmalige predikant Ds Frederik Hendrikus Gijsbertus van Iterson de boeken herontdekt. Het bleken oude boeken en handschriften te zijn, die nog van vóór de tijd der Hervorming dagtekenen en grotendeels afkomstig waren uit het Oude Convent der Zusteren in Sint-Johansklooster te Weesp. De gehele verzameling bestond uit 57 incunabelen of wiegedrukken, die tussen circa 1450 en 1500 zijn gedrukt, en 51 handschriften. De heer Van Iterson heeft daarvan twee catalogi gemaakt of beter gezegd beredeneerde verslagen. Uiteindelijk hebben de kerkmeesters op 31 oktober 1845 besloten om de verzameling ten geschenke aan de Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage aan te bieden. Aldus geschiedde. Als tegenprestatie ontving de kerk een gouden legpenning. De kennis van het Oude Convent is in hoofdzaak ontleend aan twee handschriften uit deze collectie:

't memori boec des Ouden Convents d'susteren te Weesp, hs. 1

Aantekening van uitgaven in het Convent der Susteren te Weesp, loopende over de jaren (14)? 40-44, van 50-51 en van 60-70 waaruit blijkt dat in dit susterenhuis de jaarlijksche uitgaaf F. 700 á F.1000 beliep, hs. 2

Op deze handschriften geeft Ds Van Iterson de volgende toelichtingen:

Handschrift 1. Een hoogst merkwaardig stuk dat de dagen noemt, waarop men missen

moest doen voor de overleden bewoneressen en begunstigers, Paters en Maters van dit Convent. Of ook elders in andere conventen of kloosters zulk een memorieboek werd bijgehouden is mij niet bekend. Zeker is **dit** zeer naauwkeurig en hier en daar van zeer belangrijke aantekeningen voorzien; waardoor het voor de geschiedenis van dat convent te Weesp, hetwelk anders bijna der vergetelheid prijs gegeven is, waarde heeft.

Handschrift 2. Bedrieg ik mij niet, zoo zal eene nadere naauwkeurige beschouwing van dit boeske wel eenig licht over de in het donkere schuilende geschiedenis of omvang en aanzien van dit Susterenhuis kunnen uitleveren. Opmerking verdient misschien dat hier op bl. 12 een post van f. 46,— om schattijnghe van den Keijsser en op bl. 78 een post van 'een pont groet van tijnden pennijck' vermeld staan.

Wegens de belangrijke historische waarde van deze letterkundige verzameling is zowel van kerkelijke, als van wetenschappelijke zijde zeer veel belangstelling getoond voor deze collectie. Er zijn vele publicaties verschenen; een summiere opgaaf daarvan is aan het einde van deze publicatie als bronnen en literatuurvermelding toegevoegd. Vanzelfsprekend is hier ook van de genoemde literatuur gebruik gemaakt. Begonnen werd met de publicatie van de heer C. Taanman, omdat daarin vele namen genoemd worden:

De zusters van het eerste uur.

Lubbrich Boudgers dochter

Griet Ghisen dochter

Cheertruyt Jacobs dochter

Bertruut Rollen dochter

Lijsbeth Jans dochter

Griet Claes dochter

Bartruut Jans dochter

Gheertruyt Gheryts dochter

Beatrix Gherbrants dochter

Dit sijn al onse professide susteren

Lubbrich Boudgers dochter is dezelfde als Lobbrich de eerste moeder. Zij overleed op 10 mei 1443.

De heren biechtvaders

21-12-1444

Heer Willem Claes zoen onse eerbaar biechtvader, die dit huys mit groter eeren ende vuricheijt regierde 45 jaer lanc. 1444.

13-1-1476

Heer Roelof, die vijf jaer onse eerweerdighe biechtvader gheweest is int jaer ons Heren 1476. Mer hi wert van ons verset.

7-9-1493

Heer Andries Jans zoen, onse eerweerdighe biechtvader die 42 jaer ons duechdelic regiert heeft ende was een generael minister der broederen ende susteren der derde oerden Sint-Franciscus. Hi starf op onse vrouwen gheboerten avont int jaer ons Heren dusent 400 ende 93.

15-12-1508

Onse geminde pater heer Bartelmeus Francken zoen, ende dienden ons doechdelic 15 jaer ende 18 weecken ende starf int jaer van vijftienhondert ende acht.

23-3-1530

Int jaer ons Heren 1500 ende 30 starf onse lieve eerwaerdighe pater heer Melius Jacobs zoen, profeste priester van Sinte Pouwels convent bynnen Amstelredam. Ende generael minister van der derde regel Synte Franciscus, ende hevet onse convent doechdelic geregiert 21 jaer in groeter eendrachticheit des vredes. Ende heeft ons een voergangher gheweest in alre ghestelicker doechden. Ende onse convent is van hem verbeteret in tijttelicke dyngghen welcke dat hij verspaert hevet van dat gheen dat hij myt vysentyeren godlick verdient had. Waer om soe beddet devotelic voer hem.

8-11-1552

Heer Jacob Jacobs zoen, onse pater anno 1500 ende 52 die ons doechdelic gereyete heeft over drie vendeljaers.

19-2-1554

Heer pater Gherith Janssens zoen, die 20 jaer socius off mede gheselle heeft gheweest in dit convent ende noch daer naer 17 jaer pater van desen convent.

28-4-1556

Int jaer ons Heren 1500 ende 56 den 28 dach in april staerf onse lieve eerwaerdighe pater heer Levinnus, die ons doechdelic ende vredelick gheregiert heeft omtrynt drie jaer lanc ende heeft ons een goet exempel der oetmoedicheit after ghelaten ende was een vrater van Bruesel, gheboren van Gent; Jan Dauwer ende Katrin van Stelt sijn vader ende moeder.

26-6-1575

Heer Otto Claes zoen, onse eerwerdige biecht vaer ende pater, 1575 den 26 junus, die die convent 19 jaer lanc oetmoedelic gheregiert heft.

De moeders**10-5-1443**

Lobberich onse eerste moeder, die dit huys regierde in groter eeren ende vrede 47 jaren lanc.

Hieruit zou men af kunnen leiden dat het klooster in 1396 werd gesticht.

21-12-1448

Griete Langen, onse eerbaer moeder ende regierster van welker wi erflic testament behouden hebben.

23-11-1450

Zibrich Jans dochter, onse derde moeder, 1450. Ende Griete Langen onse anderde moeder haer natuerlike suster, daer wi erve of ghehouden hebben.

23-6-1482

Aldegont Claes dochter, onse vierde moeder.

6-2-1495

Gheertruyd Alberts dochter, onse moeder die dit convent duechlic ende oerlic heeft regierte.

25-9-1517

Gheerte Melys dochter professyt, onse seste mater, die onse convent twe marghe lants gemaect heeft, ende hevet ons gheregiert ende voergegaen in alre oetmoedicheit 22½ jaer.

18-4-1546

Niesgen Diercs dochter professit, onse sevende mater die ons doechdelic ende

eerlicken ghereyst heeft ende heeft ons een goet exsempel voer ghedraghen 27 jaer lanc.

30-4-1570

Liedevin Aerjans dochter onse 8 mater professit, die ons doechdelic ende erlic geregiert heft 26 jaer.

De Memorie die men houden zal

In het memorieboek vinden wij 178 namen van zusters waarvoor dus missen werden gelezen. Het is niet doenlijk deze namen in deze tekst op te nemen. Over de memorie die men zal houden wordt gezegd:

Dit is die memorie dwelk wi houden sullen om te ghedencken al den ghenen die onse convent hulpeelick gheweest sijn van aenbeghin, of nu sijn, of noch wesen sullen nadat syt aenvaten mit enighertijtliker haven van ghelt of van goede tot tymeringhe of tot enigh profijt onses huses, mit hulpe, mit dade, of mit enighe hulpeelicheden in wat manieren dattet si. Ende die haer hulpeelicke hant ghereiket hebben tot onse cyborie.

Item wi vrAGEN een yeghelic bisonder die ons grotelic ghunst bewyse heeft dat hem hier niet an en stoet, dat wy sonder onderscheit groete ende cleyne int gemeen doen, want wi weten ende verstaen dat al dese dienst daer wi ons in verbynden niemant groter of verdienstlicker en is dan si hem givet ende verdientlic maken mit groetheit haers ghunst.

Inden eersten maken wi hem mede deelachtich al onse goede werken der penitenciën van vasten, waken, arbeiden, ende ghebeden.

Item tot driën tiden des jaers sullen wi een ghemeen memori van hem houden beide in haer leven, ende nae haer doot.

Voer die doden sel men des jaers tot driën tiden dree siel missen houden ende elke suster sel lesen een vigilie, als des manendaghes nae beloken paeschen, des manendaghes nae der octave des heiligen sacraments, ende des manendaghes nae der octave van dertienden dach.

(Beloken Paeschen is de zondag na Pasen, de Octave des Heiligen Sacraments valt twee weken na de donderdag na Pinksteren, en de Octave van Dertiende Dach is een week na Driekoningen).

Ende voer die levendighen sel men totten selven driën tijden des dinxdaghes houden dree missen, als van den heilighen gheest, van onser liever vrouwen, ende voer die sunden.

Ende elc suster sel dan lesen een seven psalm.

Iedere zuster werd geacht een vigilie of één van die seven psalme van den penitenciën Davids, genoemd in handschrift 41, folio 55recto t/m 65verso te kunnen lezen. Men las in de landstaal, dus middelnederlands.

O Heer, uutten diepen heb ic gheroepen totti, o Heer, verhore mijn stemme.

Dijn oren moeten toehoren in die stemme mijns bidden.

Oftu die boesheit ophoutste, o Heer Heer, wie sel dat liden moghen?

Want bij Di is ghenadicheit ende om Dijn ewe verbeijde id Di, Here!

De diensten werden gehouden in de conventskerk bij het hoofdaltaar of bij het kleine altaar.

In de zestiger jaren van de zestiende eeuw vinden wij dat de naamdag van Johan Evangelist ende Apostel (27 december) met enige luister werd gevierd. Soms verleenden zangers hun medewerking. Het eigengebrouwen bier was voor hen niet goed genoeg. Daarom kregen ze Engels bier en er kwam Deventer en andere fijne koek op tafel. Ook op Goede Vrijdag kwamen de zangers en weer kregen ze Engels bier. De uitgaven aan Engels bier bedroegen per keer niet meer dan een aantal stuivers. Het kanttaet gelt daarentegen, dat enige weken na Goede Vrijdag werd betaald, varieerde tussen 2 en 3½ gulden.

Uit de inkomsten van levensmiddelen valt niet af te leiden dat Geert de kok het tijdens de feestdagen drukker dan gewoonlijk zou hebben gehad. Ook z'n loon bleef jaar in jaar uit gefixeerd op twee gulden per maand.

Het is merkwaardig, dat vóór het jaar 1450 betrekkelijk weinig namen van zusters bewaard zijn gebleven. De conclusie is, dat men in 1450 begon met de overlijdensgevallen zorgvuldiger aan te tekenen. Hiertoe werd al spoedig een memorieboek ingericht. Wat er nog uit het verleden bekend was, werd ingeschreven. Waarschijnlijk volledig bewaard waren de namen van de zusters van het eerste uur, de heren biechtvaders, de moeders en de zusters, die in het laatste kwartaal van 1439 van honger en ellende omkwamen na drie jaren misoogst en bemoeilijkte graantoevoer uit de Oostzeelanden. Wij komen nu op het spoor van de samensteller van het 'memoriboec'. Hij of zij moet van 1450 tot en met 1492 voor het convent werkzaam zijn geweest. Vergelijkend schriftonderzoek wees uit, dat het Peter Swanincsz was, de biechtvader.

Het klooster had ook een aantal weldoeners, zoals Mr Gijsbert Jeliz van Hogendorp, Advocaat in het Hof van Holland, met Josina van Wijngaarden, zijn echtgenote, Graaf Carpiën Ambiciaet van Vranckrijck en Anthonie van Lalaing, Heer van Montigny, Culemborg enz. met Elisabeth van Culemborg. Wat zij hebben geschonken, wordt niet vermeld, maar doordat hun namen in het memorieboek genoemd worden, mag verondersteld worden, dat zij het klooster hebben begiftigd.

De inkomsten van het klooster werden verkregen door het spinnen, het weven van linnen, het houden van commensalen en de opbrengsten van de landerijen. Ook het opnemen van nieuwe zusters verrijkte het klooster. Wij noemen de dochter van Hendrik Lambertsz. Bij haar professie ontving het convent vier morgen land in Overaetsveld en bij haar overlijden nog 40 guldens. Deze making werd gedaan 2 januari 1499 en de testamentaire dispositie van 40 guldens in 1552. Wel werd het klooster ten gevolge van schikkingen, bij zulke gelegenheden gemaakt, nu en dan in twisten gewikkeld. Maar het werd daardoor tevens meer en meer in staat gesteld om aan de gebouwen het nodige te doen. Van die gebouwen worden vermeld: het hooihuis, het waterhuisje, de keuken, de kerk met haar koor, de dormter, het Paterhuis, het brouwhuis, de stal, het koehuis, de vlaskamer, het ziekenhuis en de waterpoort.

Tegen het grote landbezit van de kloosters rezen allengs bezwaren. Ook de kloosters in Weesp hadden veel land in en om de stad, verkregen zowel door koop als door schenking. Het landbezit van beide kloosters was 73 morgen. Van overheidswege

vond men het nodig om hiertegen maatregelen te nemen. Het resultaat was een overeenkomst met het 'Oude Hof' van 5 oktober 1458 met de volgende inhoud: *Andreas Jansz priester ende biechtvader der Susteren van Sinte Johan Evangelist tot Weesp ende Aldegont Claesdochter nu ter tijt moeder vanden selven clooster ende Susteren voorsz laten weten allen goeden luden dat wi wel besproken ende beraden mit onsen ghemenen Susteren ons cloosters voorsz, anghenomen ende ghelooft voor ons ende onsen nacomelingen ten ewighen daghen die stede van Weesp dese punten hier nae beschreven te houden.*

Inden eersten die mueren mitte boghen ende rondelen twisschen Bartinet Tonijs ende Reijer Hermens huus ende erve te maken ende houden in goeden reke ende regement nae uutwissinge des briefs die wi vander stede voorsz daer of hebben sonder enich arch of list hier in te trecken sonder die stede enich cost of scade daer of te hebben. Ende weert saec dat ons yemant enich scade of ghewelt binnen dese voorsz bepalinge dede dat dat gherecht dat sel corrigeren oft hoer stede gheschiet waer, ende die boeten tot dier beteringe comen sellen. Voert soe hebben wi ghelooft ghien lant meer te coepen dan wi nu hebben sonder consent ende beheuen des gherechts van Weesp twisschen Claes van Mudens, Peter Barentsz, Marten Chertsz, Fekerdij Petersz ende Albert Reijersz ende der stede van Weesp behoudelic dat wi alsoe veel lants als wi binnen dese bepalinge vercoepen dat wi alsoe veel lants binnen dese bepalingen weder moghen coepen. Ende want wi dese punten voorsz ghelooft hebben voer ons ende onse naecomelingen wel besproken ende vast te houden soe hebben wi om die meerre sekerheit wille ons convents zeghel beneden an desen brief gehangen.

Ghescreven opten vijften dach in october int jaer ons Heren dusent vierhondert acht en vijftich.

Desondanks zijn er daarna toch nog enige schenkingen gedaan. Op 25 april 1507 werden voor schout en schepenen van Weespercarspel 7 morgen (ongeveer 7 hectaren), gelegen in Honswijk, getransporteerd aan het Jonge Convent en op 24 mei 1544 per schepenkennis van Weesp 5 morgen, liggende buiten de Sint-Laurenspoort (Klinckettepoort).

Van de commensalen verdient speciale vermelding de priester Peter Swanincsz. Van zijn hand berust nog in het archief van de stad Weesp en afkomstig uit de boekerij van het Oude Convent een handschrift getiteld 'Dat boec vanden claren ende verluchten mannen der oerden van cisterciën door Peter Swanincsz'. Dat dit boek door hem geschreven is wordt bevestigd door:

'dit boeck wert volscreven en gheejnt van Peter Swanincsz, priester in de jaer ons Heren MCCCC en LXVIII op dertienen avont te twee ure namiddag. Ten love godes ende tot salicheit d'susteren te Weesp int oude convent bidt om gods wille voor deselven. (dertienen avond = 5 januari)'

Over de verhouding van het klooster met de stadsregering beschikken wij behalve over het reeds eerder genoemde stuk van 1458 nog over twee stukken die daarover een inzicht geven nl. van 8 mei 1549 en 20 oktober 1554, die hier volgen:

Op de achtste dag in mei anno 1500 negen en veertig zijn door tussenspreken van ons Tijman Martensz en Jan Meer Jansz schepen ende burgemeesters en Willem Jansz en Arent Louff Hendriksz aan 't Convents zijde geaccordeerd en overeen gekomen Jacob

Jacobsz en Gijsbert Lambertsz burgemeester dezer stede van Weesp ter eenre en Lucia Adriaensdr geeerde mater, Bijge zuster van Emenes procuratrix, Heynrickge Gerritsdr en Haesge zuster van Monnickendam geproffeste zuster van Sint Jans Evangeliste convent binnen dese stede ter andere zijde zijn overeengekomen om te maken de walmuur aan het voornoemde conventszijde, en de Grobbe te verdiepen. De burgemeesters van Weesp zullen doen maken buiten kosten van het convent een stenen brug ongeveer bij het hooihuis ten gebruike van het convent en de burgers. Een walmuur van de stenen brug nevens het ongetimmerde erf, dan nog twee erven tegen 't convent, die het convent toebehoren. Ook moeten nog enige voorzieningen getroffen worden voor het waterhuisje en later eventueel af te breken. Hiervoor zal 't convent aan de stad betalen 250 guldens waarvan het convent de helft zal betalen met Sint-Jan en de andere helft op Sint-Jan in 1550.

Aan de keerzijde een mededeling dat de eerste termijn van 125 guldens door burgemeesters werd ontvangen op 28 november anno 1500 negen en veertig.

1554-10-20

Burgemeesteren en de gemene raad van Weesp ter eenre en Pater en Mater van het Sint-Jans Evangelisten convent binnen Weesp ter andere maken bekend dat zij overeen gekomen zijn, in overleg met de weesmeesters, dat de stad het klooster zal vrij houden van alle Schot, Ongeld dezer lande van Holland en van 's Heren Beden. Verder dat zij vrij gehouden zullen zijn van accijns op de bieren, die zij zelf in het klooster brouwen, alsmede ook van die van vreemd bier. Dat men geen grond uit de conventslanden zal halen ten behoeve van de fortificaties of ten profijte van de stad. Deze overeenkomst is aangegaan voor de tijd van 15 jaren en daarvoor zal het klooster jaarlijks betalen 50 Carolus guldens, te betalen in 2x per jaar op Sint-Jansmisse en op Kerstmis.

Het Jonge Convent

Het Jonge Convent, ook wel genoemd het Jonge Hof en aan de Heilige Maagd toegewijd, moet vóór 1450 zijn gesticht. Een charter van 11 augustus 1450 doet mededeling van een schenking door Margriet Gijsbert Smitsdochter te Abcoude aan het klooster van het convent van Sint-Marie, staande binnen Weesp. Dit was een overdracht van alle huizen en hofsteden 'die haer aengekomen en bestorven waren' van haar vader en moeder zaliger en mede van haar zuster.

Van dit klooster is slechts weinig bekend. Een belangrijk feit is het volgende. Met een octrooi van 2 september 1552, gegeven door Karel V, kreeg de stad toestemming om een tweetal straten aan te leggen in het midden van de stad, lopende van de Slijkstraat naar de kerk en van de kerk naar het zuidende van de stad. Bedoeld is hier de Vrouwenstraat, naderhand genoemd de Middenstraat.

Het Jonge Convent voelde zich zeer bezwaard, omdat de nieuwe straat midden door hun convent zou lopen. Hun kerk en enige andere eigendommen zouden worden gesepareerd van hun dormpter (slaapzaal), spinhuis, weefhuis, brouwhuis, scheerhuis en hoenderhuis. Verder zou een deel worden beschadigd. Als dit zou doorgaan, zouden zij de stad dienen te verlaten.

De Keizer had kennelijk wel begrip voor de ingediende bezwaren. Hij kwam met een Sententie van de Secrete Raad te Brussel van 26 februari 1554 aan de bezwaren tegemoet. Hier volgt de sententie:

Ghesien inden Secreten Raede vanden Keijser op het different aldaer geresen tusschen

pater en mater ende convent van Sint-Marie geheeten die nieuwe susteren binnen der stede van Weesp supplianten ter eenre ende die burgemeesters, schepenen ende raedt der selver stede wederleggende de selve supplianten ter andere zijde. Rijsende ter causen van zeker octroij bij die vander stede voorn. geobtineert in dato den tweeden september int jaer 1500 twee en vijftich bijden welcken hen onder andere geoctroijeert ende geconsenteert was tot verbeteringhe der selver stede te mogen macken een nieuwe straete van twee en twintich off drij en twintich voeten wijt streckende vande Slijckstrate aff langs eenen ouden wech tot aende noortsijde van tkerckhoff der selver stede ende vanden zuijtzijde des selfs kerckhoff langs den selven ouden wech lijnrecht uitgaende tot aen tusijdeijnde der selver stadt ende de stadtmueren ende te dien eijnde moghen doen remoliëren ende affbrecken alle tijmmerage henhuijden inden weghe staende mits daertoe nemende ende employierende van elcker zijde zoe vele erven als zij van doene sullen hebben alles sonder gehouden te wesen den eijgenaers eenige vergheldinghe daeraff doene wel verstaende nochtans dat indien ijemant eenige merckelicke schade off interest daerbij hadde meerder dan die beternisse van sijne erven daer duer comende zoude moghen bedraghen dat sij daeraff bijder stede gerecompenseert zouden worden naer gelegentheit vander saecken. Behoudelick dat die eijgenaers die opte voorn. nieuwe straete responderen zullen gehouden zijn die te betimmeren tot woonhuijsen oft huijsinghen totter neringhe daer in gespecificeert nootlick wesen off bij gebreke van dijen. Indien ijemant anders die begeert om te betimmeren zoo voorsz is zouden zij gehouden wesen de selve erven den selven vuer te laeten ende te vercoopen tot taxatie van schepenen voorsz. Bij welck octroij die voorsz vanden convente supplianten seijden hen te zeer enormelijck bezwaert te zijn zoo tselve doende de selve straete te midden doir heur convent gaen soude ende heur kercke ende eenighe andere edifficiën geheel mitter voorsz straete gesepareert worden van heuren dormptier, spinhuijs, weeffhuijs, brouwhuijs ende andere nootlicke edifficiën ende een deel van dijen gedemolieert worden tot heurder grondelicke bederffenisse ende uitbrijdinghe ende zonderlinghe indien zij gehouden souden worden heure erve die aende voorsz straete comen soude tot huijsen van neringhe te betimmeren oft bij anderen te laten betimmeren want indijen gevalle zij bij malcanderen niet en souden moghen blijven maer moeten verlooopen begerende daerom ende bij hen geallegeert dat commissaris geordonneert worde om ter plecken contencieux te reijsen ende partijen voir hem te ontbieden ende vergelijken, indien hij conde en indijen figure vander plaetse ende verbael maecken ende hem tinformeren om voirts bij zijnder Majesteit dairin geordonneert te worden naer behooren ende dat middeler tijt alle vorder executie desselfs octroije in surceaentie gehouden soude worden welcke requeste aen die vanden Raede van Hollandt ten eijnde voorsz gesonden is geweest die welcke zekere commissaris daertoe gedeputeert hebben die partijen voor hem ontboden ende naerdijen hij de zelve nijet en heeft connen accorderen hem ter plaetse contencieux gevonden partijen ter beijden zijden gehoort hem oick hierop ende oick op een requeste bij die stede voorsz overgegeven om die surcheancie bij die vanden convente geobtineert affgedaen te worden advijs vanden selven Raede mitsgaders die voorgaende advijsen bij die vanden selven Raede ende die vander Reeckeninghe van Hollandt voor de commissie vanden voorsz octroije in deser saecke gegeven. Ende op als rijpelick gelet Zijne Majesteit uijt goede redenen ende consideratien modererende voer zoo vele alst den supplianten aengaen mach tvoorsz octroij heeft geordonneert ende ordonneert mits desen dat die voorsz nieuwe straete vande zuijtzijde van der kercke der voorsz stede tot aen tconvent voren genoempt gebrocht zijnde van daer voerts nijet lijnrecht deur tvoorsz convent getrocken off geleijt en zal worden als die vander stede pretenderen maer oostweris op tot om den dormptier, spinhuijs, weeffhuijs ende scheerhuijs des selfs convents te weten

tusschen throuwhuijs ende den dormpter voirsz voirts deur den bogaert van Thijman Burger ende het hoenderhuijs vanden voirsz convente tot inde geraempte nieuwe straet aen de suijdzijde des voirsz convents weder inne gebracht zal worden. Seggen ende arbitraige van die vanden Raede van Hollandt voersz off commissaris bij hen daertoe te deputeren. Wel verstaende oick dat die selve vander convente ongehouden sullen zijn heure erven aende voirsz nieuwe straet comende mit huijsen van neringhe te betimmeren off laten betimmeren off heure edifficiën daertoe te approprieren volgens voirsz octroij maer daeroff in heure vrijheijt blijven.

Gedaen te Brussel den 26sten dach van februarij int jaer 1500 drie en vijftich. (Herleid tot 26 februari 1554 in verband met de Paasstijl, die in de Kanselarij van de Graven van Holland toepassing vond).

In 1568 waren er plannen om het Jonge Convent over te plaatsen naar het Sinte-Barbara-convent te Leiden. Zonder dat het convent daarin was gekend, had de Aartsbisschop van Utrecht zijn toestemming daartoe verleend. Een door notaris Aertsz Louff opgemaakte akte van 9 december 1568 heeft de overplaatsing ongedaan kunnen maken.

Wij citeren nu pastoor G. G. Honig in 'Bijdragen tot de geschiedenis van het Bisdom Haarlem, 1877' op pagina 175 e.v.:

Het is te denken dat de beide kloosters bestaan hebben tot het Verding, tusschen de stad Weesp en de Prins van Oranje in 1577 gesloten. De laatste ons bekende mater overleed in 1570, de laatste pater Otto Claesz in 1575. Wanneer juist en waardoor hun bestaan heeft opgehouden konden we niet vinden: bij een besluit der Staten werd aan de zusters der beide kloosters, die vrijheid van geweten verzocht hadden, in het gebruik van haar goederen, ook in geval van huwelijk, de vrijheid gelaten bij de pacificatie vergund. De oorzaak van het einde der Weesper kloosters zal dus wel niet ongelijk zijn aan die van zoo-vele andere religeuse stichtingen in ons vaderland.

Het is jammer dat het pastoor Honig niet mogelijk was om de geschiedenis van de kloosters tot het einde te beschrijven. De verdere gegevens waren toen niet ter beschikking. Nu wel, zoals uit het volgende blijkt. Allereerst een ordonnantie van de Staten van Holland:

*De Staten van Hollandt hebben eijntelick ende gemeenerhant verstaen ende geresolveert, dat alle conventen ende cloosters binnen de steden, mitsgaders d'edificien, grondplaat-sen, erven, ende d'eigendommen vandijen zullen blijven tot behoef, gebrueck ende prouffijte van elcken stede, omme de selve bij hen in eijgendomme aengevaert ende behouden te mogen en worden ende geëmployeert tot heuren beste.
Gedaen tot Haerlem de xxiiiiste Meij XVc seven ende tseventich*

Dat voor de kloosters de dagen waren geteld is begrijpelijk en blijkt ook uit bovenstaande ordonnantie. Ongetwijfeld is een aantal zusters uitgetreden en hebben de stad verlaten. Het aantal is niet bekend, maar er zijn zusters de stad trouw gebleven. In het stadsarchief zijn een drietal charters van 1580 aanwezig, waarin enige nonnen hun roerende en onroerende goederen als landen, huizen en renten niets uitgezonderd, ten geschenke aan de 'arme schamele wezen en weeskens' hebben gegeven.

Onderstaand volgt de overeenkomst die Mater, Lijsbeth Elandsdr met de stad had aangegaan:

Wij burgemeesteren, schepenen ende Gemeene Rade tot Wesob doen cunt ende maken cundich allen ende enen ijgelick dient behoort dat voor ons gecomen sijn Mater procuratricqx ende de gemene conventualen van Sint-Jan Evangeliste deser stede bekenden te samen ende een ijder van hem besonder dat sij met goede opsedt ende vrijen wille wel beraden sijnde gegeven hebben ende geven midts desen de arme schamele wesen ende weeskens deser stede ende carspele allen huen roerende en onroerende goeden als landen, huijssen ende renten soe wij dat tegenwoordich besittende sijn niets vuytgesondert tot enen rechte aelmissse omme daer mede in toecomende tijden den arme wesen ende weeskens onderhout gedaen te mogen werden. Des beloven de wesenvoochden alle de conventualen ende een ijder van hem bijsonder te geven lijfpensioen tot hueren leven. Daer voor hem den burgemeesteren ende gemeente met advijs van onse gemene vroetschap inder tijt wesende volgende tgenerael accoort met hem gemaect sterckmakende ende caveren als borgen ende principale ende bekennen bij desen schuldich te wesen

Lijsbet Elandsdr Mater ende conventuael

veertich Carolus guldens (van 40 groten Vlaems tstick) jaerlicqs te betalen alle verrel jaers een rechte vierde-paert waar van dat eerste verrel jaer verschijnen sal opten twijntichste Septembris ende tweede verrel jaers opten twijntichste Decembris anno tegenwoordich tachtich ende derde termijn opten twijntichste Martij ende het vierde verrel jaers opten twijntichste Junio ende dat alle verrel jaers vervolgende soe lang sij opter aerde leven sal ende noch an gerede penningen tien guldens met een bequame woninge buyten hueren costen worden gerepareert ende bij faute dat den wesenvoochden inder tijt wesende huer conventuael alle verrel jaers niet en betaelde als voorzegt is sal terstont mogen occuperen den gerechten goeden vande selven convente sonders ons ofte ijmant anders tegenseggen dech es mede geconditioneert off Lijsbet Elandsdr out cranck ende onmachtich worde soe dat sij mit hueren lijfpensioen niet conde onderhouden worden tot nootdruft sullen den wesenvoochden haer vuyt den wesen goeden onderhout doen tot discretie vande burgemeesteren ende gerechte deser stede inder tijt sijnde soe lange sij opter aerde leven sall.

In kenne deser waerheijt soe hebben wij burgemeesteren onsen secreten zegel hier onder vuyt gehangen den 22 Junio anno 1500 ende tachtich.

Er zullen nog wel meer zusters een overeenkomst met de stad hebben gemaakt. Het juiste aantal is echter niet bekend. Ook is niet bekend, wanneer het klooster door hen is verlaten.

Hieronder volgt een uittreksel uit het officianten-register van de stad. Dit register bestrijkt de periode 1550 tot en met 1794 en vermeldt de burgemeesters, schepenen, kerk- en weesmeesters, gasthuismeesters, memorie- en gildemeesters en nog vele andere officianten.

In de periode van 1581 tot en met 1590 worden in het register de procureurs en de curateurs genoemd, die in die periode door de stad waren aangesteld:

Procureurs

	Oude Convent	Jonge Convent
1581	Frans Elbertsz, schout	Anthonie Willemsz
1582	Jan Dircksz	Frederick Reijersz
1583	Cornelis Govertsz	Jan Jansz Boer

Curateurs

1584	Cornelis Govertsz	Jan Dircksz
1585	Cornelis Govertsz	Gerrit Gerritsz Lap
1586	Vincent Martensz	Gerrit Gerritsz Lap
1587	Gijsbert Martensz	Aert Cornelisz Backer
1588	Harmen Cornelisz	Aert Cornelisz Backer
1589	Harmen Cornelisz	Heijndrick Jansz Louff
1590	Harmen Reijersz	Heijndrick Jansz Louff

In de overeenkomst, die de mater met de stad maakte, werd een bedrag genoemd van 40 guldens per jaar, te betalen elk kwartaal 10 guldens. Pas op 28 mei 1591 worden wij over de betalingen ingelicht. In het kasboek van het Sint-Bartholomeusgasthuis vinden wij een opgave van een aantal zusters en de bedragen, die zij per kwartaal krijgen uitgekeerd.

'De conventualen van het Oude Convent betaald 28 mei 1591':

Lijsbet Elandsdr, mater voor een vierendeel jaers	f. 10.--.--
Anna Claesdr, Procuratrix	f. 8.--.--
Lijsbet Jacobsdr	f. 12.15.--
Eefgen Rutgersdr	f. 10.--.--
Geertruyt Elbertsdr	f. 9.10.--
Sijtgen Thonisdr	f. 9.10.--
Marritgen Willemsdr	f. 9.10.--
Trijn Petersdr	f. 8.15.--
Aertgen Stevensdr	f. 9.10.--
Jannitgen Gerritsdr	f. 8.--.--
Petergen Reijniersdr	f. 8.10.--
Stijn Thijmansdr	f. 8.--.--

De Jonge Zusters

Tijmen Hendriksdr	f. 11.--.--
Lijsbet Cornelisdr	f. 9.--.--
Joost Willemsdr	f. 9.--.--
Aegt Aerjansdr	f. 9.--.--

De uitkeringen werden later verhoogd. Ofschoon een uitkering van 10 guldens per kwartaal voor iemand, die vrij wonen heeft, voor die tijd verantwoord is, worden de bedragen regelmatig verhoogd. Wij bepalen ons bij de mater, die in 1591 nog 10 guldens per kwartaal ontving, maar in 1592 reeds 11 guldens, in 1594 12 guldens, in 1596 14 guldens, 1597 17 guldens, 1598 20 guldens, 1601 22 guldens en tenslotte in

1602 24 guldens. Verder werden geen verhogingen meer aangetroffen. Het zal duidelijk zijn, dat de andere zusters mede van de verhogingen profiteerden. De mater kreeg ingaande het jaar 1600 nog per kwartaal f 1.10.— vermeld als renten. In 1604 werd dit f. 3.10.— per kwartaal.

De betaling op 2 januari 1608 vinden wij als volgt vermeld:
'2 januari 1608

Noch betaelt die erfgenamen nae die doot van Elisabeth Elandsdr, die mater, het vierendeels iaers daer die mater nu gerust 16 decembris die somme van f. 24.—.—.' Het aantal zusters werd, zoals was te verwachten, steeds kleiner. In 1606 werden nog 12 zusters betaald, in 1607 nog 6, in 1608 nog 5, van 1609 tot 1616 nog 3, 1617 nog 2, van 1618 tot en met 1623 slechts 1, die in dat laatstgenoemde jaar is overleden.

Een gedeelte van het Oude Convent aan het Groteplein en de Oudegracht is tot Burgerweeshuis ingericht. Een ander gedeelte werd Armenweeshuis, dat later gedeeltelijk werd ingericht als stadsburgerschool en gedeeltelijk als stadswerkplaats. In het Burgerweeshuis werd later een garen- en katoenspinnerij gevestigd, die in 1819 uitgroeide tot een spinnerij, wolkammerij en tapijtfabriek. Daarna was er een stoomwas en -blekerij. In 1850 werd na afbraak van de bestaande gebouwen de van Houtens Cacao- en Chocoladefabriek op de vrijkomende grond gesticht. Het Jonge Convent werd in 1592 bij gedeelten verkocht. Voor een totaalbedrag van f 3713.—.—.

Een gedeelte van het Jonge Convent, in de Middenstraat staande, op de hoek van de Schoolsteeg, en in de 18de eeuw stadsschool, werd in 1826 afgebroken en vervangen door een wachthuis voor de Schutterij, waarachter, in de Schoolsteeg 2 brandspuithuizen met daarnaast de Waag zijn gebouwd.

april 1979

H. Brood

Bronnen en Literatuur

Stadsarchief.

Iterson, F. H. G. van. Catalogus van handschriften. Arnhem, 1839-1845.

Iterson, F. H. G. van. Memori Boec des Ouden Convents der Susteren te Weesp, in Rijksarchief Haarlem. Inv. nr. L 1115 a.

Taanman, C. Memori Boec Boec des Ouden Convents der Susteren te Weesp. Bennekom 1973.

Schoengen, M. Monasticon Batavum. Amsterdam 1941-1942.

Honig, G. G. Bijdragen tot de geschiedenis van het Bisdom Haarlem. Haarlem (1877) 161-178.

Römer, R. C. H. Geschiedkundig overzicht van de Kloosters en Abdijen. Leiden 1854.

Boogaard, F. Beschrijving van Weesp en Weespercarspel. Weesp 1849.

Beek A. van. De kloosters der 'Oude' en 'Nieuwe' Zusters te Weesp, in jaarboekje 'Niftarlake' 1928.

Kist en H. J. Royaards, N. C. Nederlandsch Archief voor Kerkgeschiedenis, deel 10, 1840.

Kist en H. J. Royaards, N. C. Nederlandsch Archief voor Kerkgeschiedenis, deel 18, 1847.

Man, Dr. D. de. Meister Eckehart in Weesper handschriften. Nederlandsch Archief voor Kerkgeschiedenis, deel XX, 1927.

Het huis Kerkzigt te Loenen

Tegenover de Hervormde Kerk te Loenen ligt aan de Dorpsstraat 62 een imposant ogend huis. Aan de zuidzijde voert een kort straatje naar de Vecht. Dit straatje heette voorheen De Vismarkt of Kerkweg en was lang eigendom van de kerk.

Het huis staat bekend als het doktershuis. Het leek ons interessant eens na te gaan waarom dat zo is. Door een toeval hoorden wij dat een vrij compleet huisarchief aanwezig is. Daaruit kon een deel van de geschiedenis worden gedestilleerd.

Op de kaart van Kroonenburg's gerecht uit circa 1640 staat op deze plaats een huis van ongeveer dezelfde afmetingen aangegeven. Dit zal zoals de meeste huizen in Loenen in 1672/73 verbrand zijn, doch waarschijnlijk dateert de kelder met zijn kruisgewelven nog van vóór die tijd.

Tussen 1675 en 1700 zal het huis weer zijn opgebouwd. Het kreeg toen zijn gang met marmeren tegels door het midden van het huis, met in de muren aan weerszijden ondiepe nissen. Deze nissen worden aan de bovenzijde door gecontourneerde bogen afgesloten en aan de onderzijde door marmeren richels op heuphoogte. De deuren die op de gang uitkomen, dateren eveneens uit deze tijd. Ze zijn breed en uit eikenhout opgebouwd. De trap naar de eerste verdieping is eveneens van eikenhout, met wit marmeren wanden tot de hoogte van de leuning.

Een aardige bijzonderheid vormt de nog aanwezige bedstede in de opkamer boven de kelder aan de Vechtzijde.

Rond 1880, gezien de architectuur van de huidige voorgevel, heeft de toenmalige bewoner Dr Planten het huis gemoderniseerd. De voorgevel kreeg een deftige allure, zij het dat de gevel wat wonderlijk aandoet. Binnenskamers werden zwartmarmeren haardomlijstingen aangebracht, zowel op de begane grond als op de eerste verdieping. In de kamers en suite aan de zuidzijde werd een drukke stucplafond-versiering met zware sierbanden aangebracht. Ook in de overige kamers en de gang werden stucrosetten met daarin portretmedaillons (1e verdieping) aangebracht. Beneden kwamen schuifluiken voor de ramen. In de kamer aan de noordkant aan de straatzijde moet toen nog een empire of Louis Philippe stucplafond hebben gezeten. Een nu weggehakt ogief in het midden met hoekversieringen in de vorm van stralen duiden daarop. Een soortgelijk plafond bevindt zich op Geynwijk in Baambrugge. De oudst bekende bewoner op onze lijst, Cornelis Hoogeveen, was Bailluw van Kroonenburg. Uit de Leenbrief van 1781 voor Pieter Vlot, waarin deze met het huis wordt beleend onder betaling voor verheergewading van een halve Beyerse gulden, blijkt dat de Hoogeveens het bestuur in Loenen vrijwel geheel in handen hadden. Joris Hoogeveen was secretaris van Kroonenburg, Loenen en Nieuwersluis, terwijl Mr Krijn Hoogeveen bailluw was van Mijnden en de twee Loosdrechtten. Ook was hij 'stadhouder van de leenen van huys en sloote van Kroonenburg'. Vrouwe van Kroonenburg was in die dagen mevrouw Nicolaa Geertruida Smislaert wed. IJsbrand Kieft Balde.

Aan twee leenbrieven hangt haar zegel in fraaie gedraaide houten bakjes met het indrukwekkende wapenschild.

Het huis aan de noordzijde blijkt in 1781 van een Christoffel Okes te zijn geweest terwijl zijn weduwe daar nog in 1807 woonde.

In 1839 woonde Albert van Daalen daar en in 1854 Paulus Fluyt, die er in 1878 nog eigenaar van was.

In 1803 kwam ons huis in handen van de oud Luitenant Admiraal van de Verenigde Nederlanden, Ridder der Koninklijke Orde van Verdienste van Braam. Hij was het die het Kerkzigt ging noemen. In de kerk bezat hij een dubbele bank, waarvoor 12 gulden jaarlijks moest worden betaald. Zijn erven verkochten het aan de eerste medicus op onze lijst dr Benedictus Wipff, die gehuwd was met Jeanne Esther Plumettaz. Hij nam de helft van de bank over in de kerk. Na zijn overlijden kocht de Loenense fabrikant H. J. Tijssen Dirksz. het huis dat hij waarschijnlijk verhuurde.

P. J. Lutgers vermeldt hem in zijn Gezigten aan de rivier de Vecht als eigenaar van Beek en Hof en de naastgelegen fabriek van fijne verven en dierlijke kool. Hij benutte daarvoor de windkracht door middel van de latere korenmolen, die nog steeds naast Beek en Hof staat.

De volgende eigenaar, Pos, was broodbakker op Oud Over. Hij zal ongetwijfeld familie zijn geweest van Dirk en Marcus Pos, bekende verveenders en turfhandelaren in de 19e eeuw, aan wie het ontstaan van de Loenerveense en Loosdrechtse plassen is te danken.

De heer Adema was apotheker. Waarschijnlijk de laatste, voordat de apotheekhoudende artsen hun intrede deden. De verkoop van het huis aan hem luidt de periode van inflatie in, want van toenaf is het huis steeds meer guldens gaan kosten.

Frederic Reisenbach was makelaar in Amsterdam. Hij woonde aan de Prinsengracht 263 bij de Leidsegracht en was gehuwd in tweede echt met Hermina Leinweber, wier broer postkantoorhouder te Loenen was.

Om de drukte op en over de Vecht beter te kunnen genieten, bouwden zij de nog bestaande koepel. Hun erven veilden het huis met twee erachter gelegen woningen, die voor 75 cent in de week werden verhuurd.

Koper was dr Hendrik Jacob Planten, arts. Hij liet de twee woningen gedeeltelijk afbreken, doch trok één ervan bij het huis als keuken en schuur. Het eerste huis aan de Vismarkt aan de overzijde kocht hij erbij en richtte het in als apotheek. Hij betaalde er f 450,- voor. Zoals hierboven verondersteld was hij mogelijk diegene, die het huis zijn huidige uiterlijk gaf.

Zijn opvolger werd dr Lucas Lourens Posthuma, die de apotheek overnam à f 800,-. Hij was het die de merkwaardige uitbouw aan de Koepel liet aanbrengen, waarvoor de Minister van Waterstaat zijn toestemming moest geven.

Nog in 1923 liet hij een 3000 liter grote cementen regenwaterbak aanbrengen voor de waterpomp in de keuken.

Tenslotte kocht dr Marten Adriaan de Jongh, arts uit Vinkeveen, het huis. Het wordt nu nog door zijn dochter, mevrouw F. L. Smit-de Jongh, bewoond.

Het oppervlak van het terrein is vanaf de eerste opgave 320 m² geweest.

E. Munnig Schmidt

Lijst van eigenaren/bewoners Kerkzigt

Cornelis Hoogeveen

28/9 - 1780 - 1781

Pieter Vlot	5/3 - 1781 - 1792
Hendrik Vlot	8/8 - 1792 - 1803
verkoop <i>f</i> 3200,-	
Willem van Braam	19/12 - 1803 - 1807
verkoop <i>f</i> 3000,-	
Dr Benedictus Wipff	20/7 - 1807 - 1838
Erven Wipff	1/10 - 1838 - 1839
verkoop <i>f</i> 3050,-	
Hendricus Johannes Tijssen	8/12 - 1839 - 1851
Catharina Henrietta Tijssen	21/6 - 1851 - 1854
verkoop <i>f</i> 2500,-	
Cornelis Pos	8/11 - 1854 - 1866
verkoop <i>f</i> 3600,-	
Jan Coenraad Adema	1/5 - 1866 - 1870
verkoop <i>f</i> 4000,-	
Frederik Reisenbach	27/4 - 1870 - 1878
veiling <i>f</i> 4725,-	
Dr Hendrik Jacob Planten	28/3 - 1878 - 1909
verkoop <i>f</i> 7000,-	
Dr Lucas Lourens Posthuma	27/3 - 1909 - 1934
verkoop <i>f</i> 11000,-	
Dr Marten Adriaan de Jongh	1934 - 1949
verkoop <i>f</i> 19000,-	
F. L. Smit	22/8 - 1949 - 1967
A. A. de Jongh	1/11 - 1967 - heden

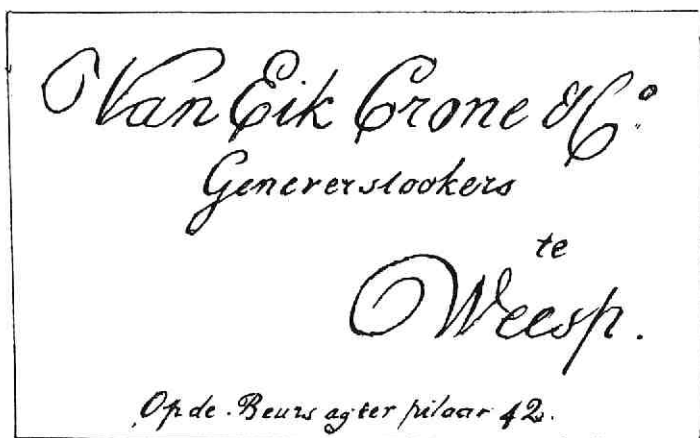
Van Eik Crone & Co., geneverstookers te Weesp

Weesp, nog onlangs befaamd om haar chocoladefabriek, ontleende van de 17de tot de 19de eeuw roem aan talrijke geneverstokerijen en Weesp-Anchor-Gin was niet minder bekend dan Van Houten's Cacao of Weesper porselein. Over de Weesper mouterijen en branderijen schreef A. van Beek in ons Jaarboekje van 1930¹⁾. Ze werden uitvoerig behandeld door de latere Brielse archivaris P. J. Dobbelaar in zijn Utrechts proefschrift van datzelfde jaar over De branderijen in Holland²⁾. Ook op de tentoonstelling over Weesper industrieën van weleer in de zomer van 1980 gehouden in het stadhuis aldaar, kregen de distilleerderijen enige aandacht³⁾. En vrijwel nimmer kon men heen om Robert Hennebo, die in 1718 schreef⁴⁾:

*'t Klein Weesop, roem van 't Vaderlant,
Is onvergank'lijk door zijn Brant.*

W. H. van der Linden stelde in 1939-1941 het Stamboek Boelen samen. Daar leden van de verwante familie Bohlen in de 19de eeuw eigenaren waren van de branderij Het Anker, voorheen Zeerust en Sint Eustatius, vinden we over deze bedrijven enige gegevens in dit werk⁵⁾.

Dat wij nu op onze beurt iets over de Weesper geneverindustrie te berde willen brengen vindt zijn oorzaak in de vondst in het familiearchief Crone van drie mappen met bescheiden over de firma Van Eik Crone & Co., dat berust bij de Gemeentelijke Archiefdienst van Amsterdam⁶⁾. Behalve papieren over de branderijen De Gekroonde Snoek en Het Anker⁷⁾, voorheen Zeerust en Sint Eustatius, bleven ook enige voorwerpen bewaard, die herinneren aan deze firma. Graag willen wij daarover een en ander vertellen en in afbeeldingen laten zien⁸⁾.

Visitekaartje van Van Eik Crone en Co.

Personeelwoningen van De Gekroonde Snoek uit 1796 aan de Achter Herengracht 1, 3 en 5. Foto door de auteur gemaakt op 4 juni 1980.

Op 19 mei 1801 compareerde Henrich Gottfried Theodor Crone voor de Amsterdamse notaris Abraham van Beem als deelgenoot bij de oprichting van de firma Van Eik, Crone en Co., geneverstokers te Weesp. Josua van Eik had reeds op 12 mei ten behoeve van de nieuwe firma voor *f* 13.000,— de stokerij De Gekroonde Snoek gekocht van Cornelis van Velsen. Dit bedrijf was gelegen aan de Herengracht noordzijde tegenover de Nieuwstad en strekte zich uit tot de Achter-Herengracht⁹⁾. Het bestond uit een dubbele branderij, woonhuis, pakhuis, wagenhuis, paardenstalling, pompmolen, varkenshokken, erven en open hof, mitsgaders vaste en losse gereedschappen.

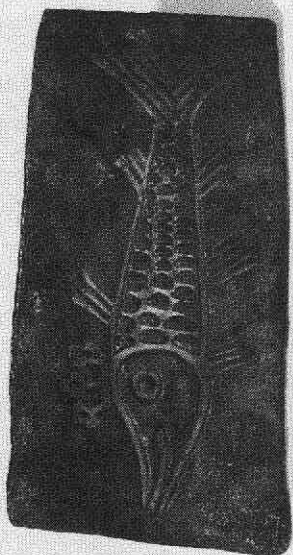
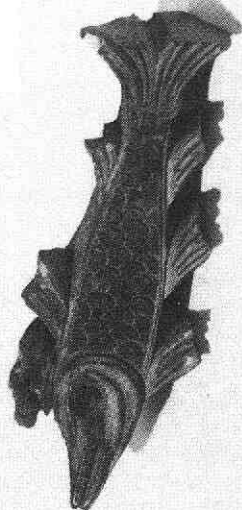
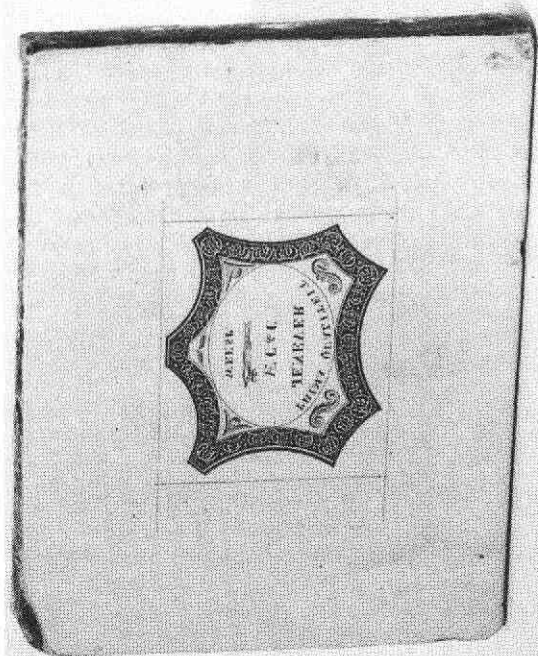
Uit een opgave van de papieren, die door H. G. Th. Crone op 22 oktober 1853 ter hand werden gesteld aan notaris Dirk van der Horst te Weesp, kan de geschiedenis van de geneverstokerijen aan de Herengracht worden gereconstrueerd. Cornelis van Velsen had De Gekroonde Snoek op 30 januari 1787 voor *f* 12.000,— gekocht van Elisabeth Loscreyt, weduwe van Willem van Gennep. Deze had op 29 november 1774 de toen zo goed als nieuwe dubbele branderij voor *f* 13.177,50 gekocht van Magdalena Sas, weduwe van Jacob van der Heij. Van der Heij was op 23 december 1760 eigenaar geworden. Hij kocht toen voor *f* 4.028,— de branderij vanouds De Snoek van Hendrik Bleij. In de omschrijving worden afzonderlijk genoemd twee koperen ketels (6 zaks), helmen, slangen, hevelkuipen, lijpijpen en roosterwerk, een koperen destilleerketel (36 zaks), een nieuwe koperen dunketel, zetkuipen, pompmolen enz. Jacob van der Heij kocht om zijn bedrijf te kunnen vernieuwen en uitbreiden belendende percelen aan: op 27 oktober 1761 van Jan Jansz. de Rijk voor *f* 600,— een grutterij, op 23 juni 1772 van Abraham d'Arrest voor *f* 1200,— een pakhuis en op 30 maart 1773 een woonhuis voor *f* 1500,— van Johanna Krook, weduwe van G. Teckelenburgh.

De familie d'Arrest bezat aan de Herengracht de dubbele mouterij Het Blokhuis, die Joan d'Arrest op 14 augustus 1727 en 10 november 1729 in gedeelten voor *f* 2000,— en *f* 3600,— had gekocht van Theodoor Fries. Deze had haar op 21 november 1714 en 9 mei 1717 gekocht van resp. Marritje Jacobs, weduwe van IJsbrand Hagedoorn voor *f* 4624,50 en Isabella Galtrop, weduwe van Albert Ploos van Amstel, voor *f* 2024,43. De erfgenamen van Abraham d'Arrest verkochten de dubbele mouterij op 15 mei 1792 voor *f* 2520,— aan Jan en Hendrik Schimmel, van wier familie hij op 16 augustus 1813 in publieke veiling verworven werd door J. Timmer te Sloterdijk voor *f* 4350,—. Deze liet de gebouwen afbreken en verkocht het ledige erf op 16 april 1815 voor *f* 300,— aan Van Eik, Crone en Co.

Op 29 november 1774 was niet de gehele branderij van Jacob van der Heij door zijn weduwe aan Willem van Gennep verkocht. Woonhuis, koestal en erf waren voor *f* 1134,— in handen gekomen van Jan Schouten. Deze verkocht de stal en het erf op 30 juli 1799 voor *f* 700,— aan Jan Schrijver. Van Eik, Crone en Co. verkreeg het woonhuis in 1824, toen de nalatenschap van Schouten werd geveild, en stal en erf op 26 november 1828 voor *f* 500,— door aankoop van de familie Schrijver.

De oudste vermelding van de branderij aan de Herengracht in deze papieren is van 31 augustus 1717, toen de weduwe van Jan van Marken de opstal met varkenskotten en tuin voor *f* 302,43 verkocht aan Barend van Langen. Op 30 mei 1693 bij verkoop door Anthonie Rogiers aan Pieter Krook was alleen van een huis, erven en schuur, lopende van de Herengracht tot de Achtergracht sprake. In 1744, bij een transactie tussen leden van de familie Krook, wordt melding gemaakt van de opstal van een gewezen branderij.

Voorwerpen afkomstig van branderij De Gekroonde Snoek.
Het handelsmerk 9 x 7,5 cm gegraveerd in een steen, 21 x 16 x 3 cm.
Het handelsmerk gegraveerd in een zinken plaat, 15 x 7 cm,
Het Handelsmerk uitgevoerd in hout, 12,5 x 4 cm,
Foto W. M. Alberts, Gemeentelijke Archiefdienst Amsterdam.

H. G. Th. Crone was geen volstrekt onbekende in de branderswereld in het algemeen en die van Weesp in het bijzonder. Hij was op 6 juni 1766 geboren te Hörde bij Dortmund, waar zijn vader eigenaar van een branderij was, die door zijn stiefvader, die tevens zijn oom was, werd voortgezet. In 1790 kwam Crone naar Amsterdam, waar hij in dienst trad bij de kooplieden N. Storm en G. Heusdens op de Oudezijds Voorburgwal tegenover de Oude Kerk. Daarnaast was hij ook privé als koopman actief, zij het aanvankelijk alleen in zijn vrije tijd. Een van de artikelen waarin hij handelde waren gebruikte brandewijnvaten uit Hamburg en Bremen, die hij onder andere leverde aan de branderij van Barend Peelen en Zoon te Weesp. Sinds 1793 werkte Crone bij de kassiers en wisselmakelaars C. en T. Vissering op de Keizersgracht bij de Herenstraat. In 1800 beëindigde hij deze dienstbetrekking. Voortaan werkte hij geheel voor eigen rekening. Zijn bedrijf heeft zich in het begin veelvuldig bezig gehouden met de import uit Duitsland van blauwsel voor de verfindustrie. Na 1830 werd vooral de goederenhandel met Nederlands Oost- en West-Indië belangrijk. Deze zou het kwijnende branderijbedrijf te Weesp geheel overvleugelen.

In de firma Van Eik, Crone en Co. werd voor de helft deelgenomen door Josua van Eik, voor een kwart door Henrich Gottfried Theodor Crone en door Willem Berkhoff en Pieter de Wolff van Eik, leden van de firma Berkhoff en De Wolff van Eik, ieder voor een achtste deel. Na het overlijden van laatstgenoemde op 9 april 1808 trad zijn weduwe Helena de Bruijn in zijn plaats, volgens een onderhandse akte van 29 december 1808.

Willem Berkhoff overleed op 12 mei 1817. Zijn weduwe Catharina Gerharda Haesebroek en Anthony Hartsen, tweede echtgenoot van Helena de Bruijn, trokken zich uit de geneverstokerij terug, krachtens akte van 13 december 1820 verleden voor de Amsterdamse notaris mr Pieter Fredrik Baum. Bij deze gelegenheid had Jan Eden, meester timmerman en makelaar te Amsterdam, in maart 1819 de waarde van het bedrijf op *f* 15.800,— geschat.

De Gekroonde Snoek werd voortaan gedreven door H. G. Th. Crone en Josua van Eik. De oude heer Crone liet het beheer meer en meer over aan zijn in 1803 geboren zoon Theodoor en de oude heer Van Eik, geboren in 1771, werd na zijn overlijden in 1831 door zijn gelijknamige zoon opgevolgd. Theodoor Crone woonde veelal te Weesp. Hij rapporteerde aan zijn vader over bijzondere voorvallen in de fabriek en stelde in 1825 aan de hand van gegevens van de kundige branderij-kapitein Pieter Oor een fabriekatiebeschrijving samen. Deze begint met een woordenlijst, waarin termen als boven- en onderbak, ruwvat en bestvat, beslag, spoeling en draf, moutwijn en nawijn, helm en loshaak worden verklaard. Daarna komt de gang van zaken in de branderij of geneverstokerij aan de orde, de werking van de bakken en ketels, de ingrediënten meel, gist, water en geneverbessen, het stoken van steenkolen, turf en hout, de spoeling, het zetten en roeren, het storten van de spoeling en van koud water, het gist mengen, storten en roeren, het gisten of werken van het beslag, het laden van de ketels, het vuur aanleggen en stoken en de kwaliteit van de genever.

Van Oor zijn ook twee brieven uit 1820 bewaard, waarin hij zich bij *Mijn Heer en Vriend Crone!* beklagt over het gedrag van zijn zoon Piet, die de spoeling van de bovenbak gebruikte voor het mesten van zijn varkens, zodat de boeren de branderij met de resterende veel mindere spoeling van de onderbak lieten zitten. Per week betaalde een boer zo'n acht gulden voor de spoeling, waarmee de varkens, ook Weesper studenten geheten, werden opgefokt. Oor had zelf in 1819 een bulos op stal

N^o. Verzoeken naar den Molen de Vriendschap

ter maling te mogen vervoeren.

Zakken Rogge à # de zak
vermengd met Mout

à # de zak, is # Siderb.

Zakken Mout..... à # de zak, is " "

zyn Zakken, gemerkte F. C. & C.: inhoudende # Groenen.

Weesp

Van Eik, Bone & Co.

Geleidebijet voor het vervoer van rogge naar molen De Vriendschap, vóór 1816, daarna heette deze molen Het Anker.

gehad, waarvoor hij twintig ton spoeling aan de firma had betaald. In 1820 had de branderij-kapitein zes varkens te vetten liggen en een zogje in het gras.

Behalve de naam Oor kennen we van de personeelsleden de namen van de kuipers D. C. en Ambrosius Smeur, ook vader en zoon.

Een ongedateerd document leert het volgende omtrent de gang van zaken in het bedrijf:

‘De Branderij is voor niemand anders toegankelijk als alleen voor die gene die er noodzakelijk te doen heeft. Verder of ander geloop word volstrekt niet toegestaan. Water het zij heet of koud mag niemand halen, hij zij wie hij wil.

De Deur achter bij de Bak mag maar alleen geopend worden als er Spoeling gehaald wordt, en anders gesloten blijven.

Spoeling word niet minder als $\frac{1}{2}$ Ton afgeleverd.

Genever mag aan niemand, hij zij al of geen Kennis van Knecht of knechts, worden gegeven, en de Knechts zelven, zullen niet meer als 2 glaasjes des voormiddaags en 2 glaasjes des namiddaags gebruiken, en aan andere voor de fabriek in ’t werk zijnde lieden, niet meer als 2 Kelkjes Genever per dag gegeven worden’.

Veel van de geproduceerde genever werd geëxporteerd, o.a. naar Curaçao en Noord-Amerika, waar Atkinson Rollins en Co. te Boston een belangrijke afnemer was. Van de correspondentie met dat huis is een gedeelte bewaard gebleven. In de laatste brief, gedateerd 22 februari 1854, schreef Crone: ‘I cannot express what I feel that our connexion has ceased. You have in the long course of years not only shown the utmost care for my interest, but also your whole behaviour towards me was so unvariably cordial and sincere, that it impressed me with the highest esteem’.

Van Beek geeft op blz. 84-85 van zijn artikel een adres uit 1820 van de toen enige overgebleven branders te Weesp Jan Schimmel Hendrikzoon en Van Eik, Crone en Co., waarbij zij zich bij burgemeesteren van hun stad beklagen over het misbruik van Weesper merken door branders van elders, voornamelijk bij export naar Noord-Amerika. Om dit tegen te gaan verlangde men een reglement op het stuk der merken door de geneverstokerijen te bezigen, zoals in 1818 voor de pijpenmakers te Gouda en elders was vastgesteld. Hoewel de koning, de gouverneur van Noord-Holland en het stadsbestuur van Weesp hier niet afwijzend tegenover stonden, deed de tegenstand van de Schiedamse Kamer van Koophandel deze plannen schipbreuk lijden. De Schiedammers beweerden dat in Weesp soms Schiedamse merken werden gebruikt en zij beklagden zich daar niet over.

In een met ‘V’ ondertekende brief van 4 april 1829 uit Rotterdam gezonden aan de heren Van Eyck, Croon en Co (sic) in de branderij de Snoek te Weesp deelt de schrijver mee op die dag gezien te hebben dat aan de Boompjes in het Amerikaanse brikship Eight Sons onder kapitein S. Potter met bestemming Boston een partij genever werd geladen in pijpen, gebrand met een snoek, maar zonder de letters of Weesp erbij. Daar in Amerikaanse prijscouranten de benaming fish werd gebruikt voor het product van De Gekroonde Snoek, meende V deze schaamteloze bedriegerij te moeten vermelden. De pijpen werden geladen door de heren J. de Kuijper en Zoon, branders in de Baan te Rotterdam, die zich volgens de briefschrijver niet ontzagen ook andere gerenommeerde merken na te maken. Cargadoors van de Eight Sons waren de heren Hudig en Blokhuyzen. Van Eik, Crone en Co. nam de door V gevraagde maatregelen door het plaatsen van de volgende advertentie, waarschijnlijk in een Amerikaanse krant.

IK San Bartelo
genaamd Carolina

om met den eersten goeden wind, dien God verleenen zal, te zeilen naar
als nu ter tijd gereed liggende te Amstcrdam.

Schipper, naast God van mijn Schip;

Caracas

alwaar mijn regte ontladinge zijn zal, bekenne onder den overloop van mijn Schip, ontvangen te hebben;

van U Henrick Gottfried Meador Crone

gebruidt
gebrandt V. C. & C
Hondert groene Kelders Genever
en Een Pakje Sleutels

digt

alle deoeg en wel secondouneerd, en gemerkt met dit voorstaande Merk. Al het welke ik beloove te
levenen (indien mij God behouden reize verleenet) met mijn voorlz. Schip tot Caracas
aan de Heer Herman Berkhoff welyk geon
of oere, mits mij betaalende voor mijn Vraet van dit voorlz. Goed

Anders met 18 Pakkage wijns Doll. Curaco
en de Avarije naar de infantie van de Zee. En om te voldoen, dat voorlz. is, zo verbinde ik mij zelve
en al mijn goed, en mijn voorlz. Schip met al zijn toehoooren. In kennisse der waarheid, zoo
heb ik Die 2 Conosementen hier van ondertekend, met mijn naam, of mijnen Schryver van mijnent
weggen; allen van eenet inhoude. het eene vollaan, de andere van geener waarde.

Anno 1819

Amstcrdam den 6 Octob

Van Inhoud myn ontkenn. Jan Bartel

Cognossement voor het vervoer van genever van Van Eik Crone en Co naar Curacao, 1819.

WEESP GIN

We, the underwritten, Van Eik, Crone & Co. distillers of Gin in the Fabric, the Croned Pike or Fish, at Weesp, declare that no gin of our said fabric is exported to America via Rotterdam; that therefore the gin bearing the mark of a pike, or fish, and shipped at Rotterdam on board the brig Eight Sons, Capt. S. Potter bound for Boston, is in no manner Weesp Gin—and that, if announced as such, this is quite false and deceit

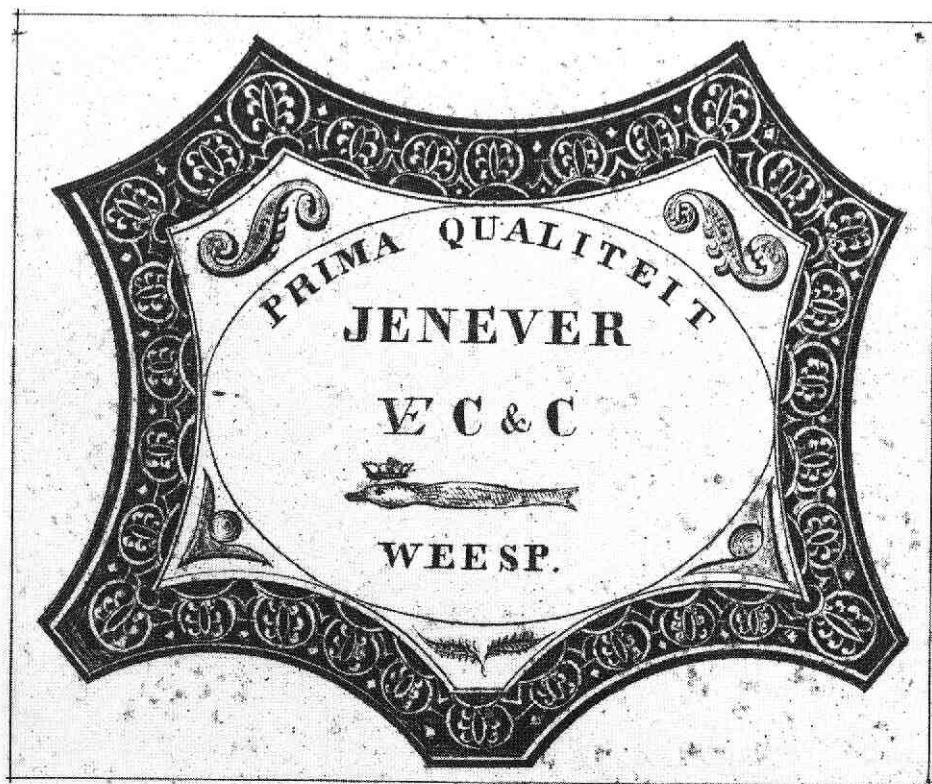
VAN EIK, CRONE & CO.

Weesp, near Amsterdam, April 3, 1829

June 13--lm.

De namaak duurde echter voort. In juli 1849 ontving men in Weesp bericht uit Boston, dat daar behalve gin met volledig merk van De Gekroonde Snoek met hetzelfde schip ook gin was aangevoerd met het merk Crowned Pike maar zonder de letters VE C & C.

*Het merk van De Gekroonde Snoek, afgedrukt van de steen op afb. 3.
Foto W. M. Alberts, Gemeentelijke Archiefdienst Amsterdam.*

Register der uitgegeven Patenten
n°. 90

Register der Patentplichtigen
artikel n°. 218

Provincie
Noord-Holland

Gemeente
Weesp

PATENT

VOOR HET DIENSTJAAR 1851/52.

GOED VOOR *Vier* VIERENDEELJAARS.

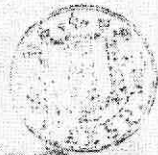
Ingevolge het bepaalde bij de Wetten op het PATENTRECHT, wordt aan den persoon
van *H. J. Croné* wonende te *Weesp*, het tegenwoordige PATENT afgegeven, als:

*hadden behouden en afgegeven voor
van 1851 tot 1852*

onder de FIRMA van *Van Eik Croné & zoon*
waarvan de navolgende personen de medeteekening hebben, te weten:

Volgens artikel 2 der Wet van 21 Mei 1819 (Staatsblad n°. 34), is dit patent van geen kracht,
wanneer het aan iemand mogt zijn uitgereikt wegens beroepen of bedrijven, waarvan hem de
uitoefening door of uit kracht van 's lands Wetten of door den Koning goedgekeurde verordeningen,
hetzij bepaaldelijk, hetzij voorwaardelijk is verboden.

Zegel van de
gemeente.

Handteekening van den
gepatenteerde.

Van Eik, Croné & zoon

Onderteekening van het hoofd
of daartoe gemachtigd lid van
het gemeente-bestuur.

J. M. van Doeken

Afgegeven patent voor de uitoefening van beroep of bedrijf voor het dienstjaar 1851/52.

Bij het ten onrechte gebruiken van Weesper genevermerken speelde misschien de wonderlijke omstandigheid een rol — vermeld door Van Beek op blz. 81 — dat alleen de Weesper genever de linie kon passeren zonder te verzuren, waartoe de Schiedamse genever niet in staat was, of die nu gestookt was van verse rogge of gerst, dan wel van bedorven granen.

Behalve in pijpen, dat zijn langwerpige vaten, leverde Van Eik, Crone & Co. de genever ook in rode en groene kelders van 15 of 12 flessen. Dit waren in vakken verdeelde kisten waarin de vierkante literflessen overeindstaand konden worden vervoerd en bewaard. Werd naar Noord-Amerika verscheept in pijpen, verzending naar Curaçao en Pernambuco geschiedde in kelders.

In 1830 kocht Van Eik, Crone en Co. de hele voorraad genever van de heren Schelhaas en Van Schaik, bedragende 450 aam sterk tien graden Nederlands voor *f* 29,— het aam op eivolle fusten, gewogen en geroeid door de rijksweger. Ook namen ze de ledige pijpen en stukken van Schelhaas en Van Schaik over voor *f* 18,— en *f* 14,— het stuk. Het vreemde is, dat het bedrijf van Schelhaas en Van Schaik in 1820 in Weesp niet bestond, toen Schimmel en Van Eik, Crone en Co. zich als enige branders ter stede tot burgemeesteren wendden, zoals hiervoor werd verhaald. Een gedrukt adres van 24 december 1840 door de korenwijn-stokers te Weesp gericht aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal tegen de voordracht om de uitvoerprijs van de genever te verminderen van *f* 2,50 tot *f* 1,25 per vat, draagt de namen Bohlen en Co (A. P. Rauwenhoff), Van Eik Crone en Co., Rittershausen en Co., D. van der Sleezen, Gebb. Koch, J. C. Quabeck, C. Goedhart en Gb. Verbrugge.

Op 27 juni 1845 werden de zaken van de firma Van Eik, Crone en Co. uitgebreid door aankoop van de helft van de branderij Het Anker, voorheen Zeerust en Sint Eustatius, aan de westzijde van de Achtergracht, die behoord had aan Johanna Aleyda Daniellina Tronchet Kramp, echtgenote van Anthony Pieter Rauwenhoff¹⁰⁾. De andere helft was van William Henry Charles Bohlen, die deze op 6 februari 1839 en 4 april 1846 had gekocht van Alwina Agnes Clementine Bohlen, echtgenote van Eduard Theobald Hagedoorn. Bij Het Anker behoorden de van Zeerust afkomstige pakhuizen Baltimore en Charlestown en de van Sint Eustatius afkomstige pakhuizen Curaçao en Philadelphia; de in 1799 gebouwde mouterij De Oranjeboom aan de Nieuwstad, de in 1693 gebouwde koren- en moutmolen De Vriendschap, sinds 1816 Het Anker¹¹⁾, aan de Stammerdijk en de buitenplaats Zeerust, die zich achter de branderij van die naam langs de Singel uitstreckte.

In 1849 breidde Van Eik, Crone en Co. het bezit aan de Herengracht uit door op 11 augustus van Caspar van den Bergh voor *f* 1870,— aan te kopen een belendend perceel nabij de Kabeljauwsteeg¹²⁾. In 1851 besloeg het bedrijf zeven percelen aan de Herengracht: huis, stal, branderij, pompmolen, huis en twee pakhuizen. In 1852, toen aan de andere kant van het in 1849 aangekochte huis het gesticht voor R.K. Liefdadigheid genoemd werd, werd bedoeld huis aan J. Blank verkocht voor *f* 2600,—.

Van Eik, Crone en Co. heeft met de geneverstokerijen waarschijnlijk goede jaren beleefd¹³⁾. Na 1850 gingen de zaken achteruit. Door de invoer van goedkope merken daalde de geneverprijs in de Verenigde Staten beneden de kostprijs van De Gekroonde Snoek. In Australië maakte de Schiedamse genever echter steeds betere prijzen. Nog voor de dood van H. G. Th. Crone (13-2-1855) werd De Gekroonde Snoek op 21 september 1853 verkocht aan Johannes Anthonius Bruineman, geneverstoker te Weesp, voor *f* 26.000,—. De nieuwe eigenaar was van plan zich meer toe te leggen op

WEESP, A°. 1856.

WILLIGE VERKOOPING,

op Vrijdag den 5^{den} December 1856,

des middags ten *Twaalf* ure, in het Logement *DEN ROSKAM*, aan het
Amsterdamsche Buitenveer te *Weesp*,

VAN DE HIERNA TE OMSCHRIJVEN

BRANDERIJEN, MOUTERIJ, WIND- KORENMOLEN, Buitenverblijf, TUINEN, ENZ. TE WEESP.

Men presenteert publiek te Verkoopen:

N°. 1.

Eene kapitale, hechte en sterke **BRANDERIJ** of **JENEVERSTOKERIJ**, genaamd *het Anker* (vroeger *Zeerust*), met twee daarbij behorende **PARHUZEN** of **LOODSEN**, genaamd *Baltimore* en *Charleston*, **OPENER** of **GROND**; alsmede de daartoe behorende vaste gereedschappen, als: 4 *Ruw-* en 2 *Distilleer-*ketels met helmen, 3 *Slangen*, en *Hout- en IJzerwerk* voor de loelhuizen, 4 *Grondvaten*, waarvan 3 met koperen *Pompen*, dito *Duwpomp* met dito *Leipijpen*, 15 *Beslagbakken* en eenige losse *Gereedschappen*, volgens *Inventaris*, staande en liggende te *Weesp*, aan de westzijde van de *Nieuwe- of Achtergracht*, geteckend N°. 636, belend ten noorden het volgend perceel N°. 2, ten westen het perceel N°. 5, en ten zuiden het perceel N°. 4, *Kadaster-Section A*, N°. 525 en 524, groot 17 *Roeden*, 24 *Ellen*.

de binnenlandse markt, Engeland en Australië. In het brievenboek van Het Anker over de periode 1850-1854 lezen we in de reeds eerder geciteerde brief van 22 februari 1854: 'the fish distillery has not yet recommenced fabricating, it is reconstructed to produce as well in the Schiedam manner (which has making of yeast as a considerable advantage) as in the old less profitable Weesp manner'. Zij zou als laatste Weesper branderij tot omstreeks 1885 worden gedreven door de firma Pronk en Cie.

Op 5 december 1856 werd Het Anker met alle toebehoren publiek verkocht in Logement De Roskam aan het Amsterdamse Buitenveer. Alles tezamen was naar sloperswaarde getaxeerd op f 22.453,25. Koper was William Henry Charles Bohlen, die hiermee het hele bezit in één hand verenigde. De firma Van Eik, Crone en Co. werd na de verkoop van haar aandeel in Het Anker ontbonden. De firma Bohlen en Cie. exploiteerde Het Anker nog tot 1875.

Van de hier besproken gebouwen resten nog de mouterij De Oranjeboom aan de Nieuwstad 100; het gedeelte van branderij Het Anker, dat vroeger Zeerust heette aan de Achtergracht 68-70 (Jac. Hermans); de voet van molen Het Anker aan de Stammerdijk 3-4, waarvan de bovenbouw in 1913 naar Oldenzaal is verplaatst en de in noot 9 genoemde huisjes aan de Achter Herengracht 1, 3 en 5. Wat verder van Weesper geneverstokerijen over is, o.a. van Drosthagen anno 1665 in de Middenstraat 9-11, kan hier buiten beschouwing blijven. Ons ging het slechts om de firma Van Eik, Crone & Co.

Mr J. H. van den Hoek Ostende

Noten:

- 1 A. van Beek, Een Weesper industrie van drie eeuwen 1580-1880, Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap 'Niftarlake' 1930, blz. 62-93.
- 2 P. J. Dobbelaar, De branderijen in Holland tot het begin der negentiende eeuw, Rotterdam 1930.
- 3 Het meeste materiaal betrof Van Houten met Philips-Duphar. Verder waren er Becht en Dyserinck haarden, Geesink brandweer- en vuilniswagens, enige wasserijen, de gasfabriek en natuurlijk het Weesper porselein. Van de Weesper distilleerderijen zelf was niets te zien; het stokerij- en kuiperijgereedschap was ontleend aan Museum Het Hannemahuis te Harlingen (distilleerketel van de firma Oolgaard) en het Nationaal Gedistilleerd Museum te Schiedam. Zo kreeg ook hier de oude concurrent de overhand, o.a. firma M. Dirkzwager en Zoon.
- 4 In het likkebroersgedicht De Lof der Jenever, opgedragen aan de Burgeren en Inwoonderen der Steden Keulen, Rhijnberk, Schiedam, Weesp en Amsterdam; mitsgaders aan alle Moutwijn- en Jenever-Stookers, Koopers en Verkoopers, in 't groot en klein. Hennebo (Leiden 1692-1737 Amsterdam) was waard in 't Gulde Vlies, drie huizen van het Prinsenhof te Amsterdam, waar hij zoals hij zelf schrijft, leefde als een Jeneverkoning. Zijn Lof der Jenever werd herhaaldelijk herdrukt, bijv. achter de Rouw-klachten van den Heere Jacobus Veenhuysen Amsterdam 1723, bij H. Moolenijzer te Amsterdam 1829, door Ad. Donker, Bilthoven-Antwerpen, met het fictieve jaartal 1939, maar in werkelijkheid als clandestine uitgave van 1944, en door Váva te Utrecht met ingeplakte etiketten van jenevermerken in 1978. Opmerkelijk is dat in het tweede deel van De Lof de eerste vermeldingen voorkomen van de Jordaan als bijnaam voor de Amsterdamse Prinsengracht (en de aangrenzende wijk). Zie J. Z. Kannegieter, De Amsterdamse Jordaan, Amsterdam 1959, blz. 16-18 en 89.
- 5 Stamboek der Familie Boelen, Amsterdam 1941, blz. 164-168.
- 6 Particulier archief 610, nrs. 40-42.

- 7 Branderij Het Anker van Jan Schimmel Hz. stond aan de Hoogstraat, maar later ging deze naam over op zijn panden aan de Achtergracht.
- 8 In het kort werd deze geschiedenis weergegeven in het door G. C. E. Crone ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van de firma H. G. Th. Crone 1790-1940 samengestelde Gedenkboek op de blz. 14 en 15. Het archief van de firma Crone berust op het Amsterdamse Gemeentearchief als particulier archief 609. Het werd geïnventariseerd door A. J. M. den Teuling, die over de boekhouding een studie schreef in het Nederlands Archievenblad van 1974, blz. 319-335.
- 9 Van de gebouwen is nog iets te zien uiterst links naast de villa van Van Mesdag op de afbeelding op blz. 42 van Weesp in oude ansichten door G. Lindeboom, Zaltbommel 1969. Aan de Achter Herengracht staan nog drie personeelswoningen met het jaartal 1796 in de gevel.
- 10 Foto's van dit bedrijf zijn opgenomen in Weesp in oude ansichten op blz. 95 en bij het in noot 1 genoemde artikel van Van Beek op blz. 87 en 89. Vergelijking leert dat de laatste in spiegelbeeld is afgedrukt.
- 11 Niet te verwarren met de korenmolen De Vriendschap aan de Utrechtseweg, die sinds 1694 Het Bosch en sinds 1813 Het Anker heette en in 1816 zijn huidige naam kreeg. Zie G. S. Koeman-Poel, De geschiedenis van de korenmolen De Vriendschap te Weesp, Weesp 1977, en dezelfde, Windkorenmolen Het Anker, de reus van Weesp, in De Molenaar 1978, blz. 456-460.
- 12 Ook wel Papenbrugsteeg, thans Julianastraat.
- 13 Over de periode 1802-1817 bleven balanssen bewaard. Daaruit kan worden opgemaakt dat na verlies in de jaren 1802 en 1803 de volgende jaren tot en met 1807 winst opleverden. De periode daarna leverde alleen in 1813 een gering voordeel op, terwijl in 1816 een periode van voorspoed lijkt te beginnen.

Monumentenzorg in de Vechtstreek in 1979

Het overzicht van monumentenactiviteiten in de Vechtstreek in 1979 is korter dan dat van de voorgaande paar jaren. Het aantal nieuw aangevangen restauraties van monumenten is teruggelopen. Wellicht is dit toe te schrijven aan slechtere conjunctu-
rele omstandigheden en inperking van diverse subsidiemogelijkheden. Deze ontwik-
keling is momenteel weliswaar niet zorgwekkend te noemen, doch een gebied als de
Vechtstreek, met zeer veel en zeer belangrijke monumentale en cultuurhistorische
waarden, verdient voortdurende aandacht voor de instandhouding van die waarden.
In het verslagjaar werd een onherstelbare aanslag op het Vechtlandschap gepleegd
door de bochtafsnijding tussen Oud-Zuilen en Maarssen. Dit ten behoeve van de
aanleg van de noordelijke randweg rond Utrecht. Misschien was de aanleg van deze
weg onafwendbaar. Indien de in het geding zijnde cultuurhistorische en landschappe-
lijke waarden echter in een eerder stadium in de planvorming waren betrokken, was
het mogelijk geweest tot een minder ingrijpende oplossing te komen als die, welke
thans wordt gerealiseerd.

Voor een genootschap als Niftarlake ligt op dit gebied een taak: het signaleren van
voorgenomen aantastingen van de waarden in het gebied, vergezeld van het
meedenken over eventuele alternatieve oplossingen.

Net als in voorgaande overzichten zullen we de monumentenactiviteiten per gemeente
de revue laten passeren:

Oud-Zuilen, gemeente Maarssen

Werd in het vorige verslag nog de verwachting uitgesproken, dat de laatst
overgebleven pan-oven in de Vechtstreek aldaar zou worden gesloopt, in 1979 is deze
sloop een feit geworden. Slechts enkele schamele restanten zijn nog te zien. Er is door
velen veel gedaan om voor het object een passende bestemming en functie te vinden.
Helaas zonder resultaat. Hier is duidelijk geïllustreerd, dat het voortbestaan van een
oud bouwwerk vrijwel geheel afhankelijk is van een goede bestemming, die er aan kan
worden gegeven. Een museale bestemming is in dit verband niet reëel.

Maarssen

In Maarssen werd het belangrijke huis Raadhoven geheel gerestaureerd. In de
vestibule van dit van origine 17e-eeuwse buiten werd een plafondbeschildering
aangetroffen van uitzonderlijk goede kwaliteit. Deze schildering is gerestaureerd en
op enkele plaatsen aangevuld.

Spijtig was het dat achter Raadhoven een begin met de bouw van een complex bejaar-
denwoningen werd gemaakt. Door zijn omvang zal dit een grootschalige aantasting
van de oude dorpsstructuur gaan vormen.

De in het vorige verslag vermelde restauratie van de koepel bij Leeuwenvecht werd voltooid. Het koepeldak kreeg weer zijn vermoedelijk oorspronkelijke loodbedekking terug. Ook de werkzaamheden aan het koetshuis bij Vreedenhoeve werden voltooid.

Aan het huis Herteveld werden vergaande onderhoudswerken verricht, met name aan de geheel houten achtergevel.

Breukelen

De werkzaamheden aan de Nederlands Hervormde kerk werden voortgezet. In het verslagjaar werd een interessante ontdekking gedaan op het houten schotwerk boven het orgel: onder de bestaande schildering van een baldakijn bleek een oudere, identieke schildering aanwezig te zijn, van veel betere artistieke kwaliteit. Deze oude schildering is 18e-eeuws, terwijl de overschildering uit 1879 dateert. Er is besloten de laatste schildering te verwijderen op grond van de geringe artistieke kwaliteit en het feit, dat de verf vrij gemakkelijk is af te nemen, zonder de oude schildering te beschadigen. Ten gevolge van een en ander zal het kerkinterieur in een 18e-eeuwse kleurstelling worden uitgemonsterd.

Bij het gemeentehuis, huize 'Boom en Bosch', in de 'Zegepralende Vecht' genoemd: 'het huis van den Heer Boendermaker', werd een aanvang gemaakt met de restauratie en de uitbreiding van het koetshuis, ten behoeve van de huisvesting van gemeentelijke diensten.

In het huis Vechtvliet werd een inwendige restauratie uitgevoerd.

Loenen

In deze gemeente was de teruggang in het aantal restauraties het meest in het oog springend. Enkele 'oude' gevallen werden voltooid: Spinnerie 13, Dorpsstraat 12 en Grutterstraat 6 - Torenstraat 2. Ook de verbouwing van Vegtlust kwam gereed. Begonnen werd met Kerkstraat 6 en Dorpsstraat 98.

Vreeland, gemeente Loenen

Hier werd de restauratie van de Diaconiewoningen aan de Lindengracht afgerond. Begonnen werd met de rehabilitatie (woningverbetering en restauratie) van Voorstraat 1-2.

Loenersloot

Het rieten dak van de boerderij Rijsstraatweg 202 werd vernieuwd.

Baambrugge, gemeente Abcoude

Ter voorkoming van instorting van het monument Rijsstraatweg 75, welk gevaar

werd vergroot na werkzaamheden aan de straatweg voor het huis, bleek het noodzakelijk te zijn het pand van een nieuwe fundering te voorzien. De werkzaamheden zijn in uitvoering.

De casco restauratie van het huis Middelvaart werd voltooid.

Abcoude

Gunstige ontwikkelingen deden zich voor rondom Café-Restaurant 'de Eendracht'. Een restauratie is in voorbereiding. Naar alle waarschijnlijkheid zal deze in 1980 een aanvang kunnen nemen.

Het zomerhuis bij de boerderij Gein-Noord 28 werd hersteld.

Nieuw Loosdrecht

Hier werd een begin gemaakt met de restauratie van de boerderij Nieuw Loosdrechtse-dijk 105.

Nigtevecht

In Nigtevecht kwam de restauratie van de zg. 'Rubatex-woningen' in 1979 vrijwel gereed. Hiermee is het historische dorpsbeeld op een belangrijk punt veilig gesteld. Van de boerderij Klompweg 22 werd het rieten dak hersteld.

De restauratie van het huis Zwaanwijck kwam gereed.

Nederhorst-den-Berg

Er vonden besprekingen plaats in verband met een voorgenomen wijziging van de inrichting van de Nederlands Hervormde Kerk. Een uitgewerkt plan is er nog niet.

Weesp

In Weesp werd de rehabilitatie van Nieuwstad 132 t/m 136 voltooid. Met Hoogstraat 18-20 werd een aanvang gemaakt.

ir R. Apell
architect bij de Rijks-
dienst voor de Monumen-
tenzorg

Inhoud

Bestuur	2
Leden	3/ 15
Financiën	16-17
Kort verslag	18
Excursie	19-20
Frankendael	21/ 22/ 23
Van Leusden	24-30
Het gebruik van de Hervormde kerken in Utrecht	30
Weesper klooster	31-42
Kerkzigt	43-44-45
Genever	46-60
Monumentenzorg	61-62-63
Inhoud	64